ПОСПЕХАЎ ВАМ!

18 сакавіка. Гэты вясновы дзень прыйшоў на нашу зямлю вялікім святам. Па-святочнаму прыбраныя, з шчаслівай усмешкай людзі ішлі на выбарчыя ўчасткі, каб выканаць свой грамадзянскі абавязак —выбраць у вышэйшы вярхоўны орган Савецкай улады лепшых з лепшых, самых дастойных з дастойных. Працаўнікі гарадоў і вёсак галасавалі за кандыдатаў блоку камуністаў і беспартыйных, за ажыццяўленне ленінскай палітыкі Камуністычнай партыі, якая знайшла сваё яркае адлюстраванне ў гістарычных рашэннях XXII з'езда, у новай Праграме КПСС. З вялікай радасцю за сваю краіну, з цвёрдай верай у перамогу камунізма апускалі выбаршчыкі свае бюлетэні, на якіх стаялі прозвішчы кіраўнікоў партыі і ўрада, ткачых і жывёлаводаў, дзеячоў навукі, літаратуры і мастацтва.

Вынікі выбараў яшчэ раз прадэманстравалі перад светам высокае маральна-палітычнае адзінства савецкага грамадства, перамогу сацыялістычнай дэмакратыі. Як паведамляе Цэнтральная выбарчая камісія, у Вярхоўны Савет СССР выбраны дэпутаты на ўсіх 1443 выбарчых акругах. У Савет Саюза выбран 791 дэпутат, у Савет Нацыянальнасцей — 652 дэпутаты. У выбарах прыняло ўдзел амаль 140 мільёнаў чалавек, альбо 99,95 працэнта ад агульнай колькасці выбаршчыкаў. За кандыдатаў у Савет Саюза галасавала 99,47 працэнта, а за кандыдатаў у Савет Нацыянальнасцей — 99,60 працэнта ад агульнага ліку прыняўшых удзел у галасаванні. У нашай рэспубліцы колькасць галасоў, пададзеных за кандыдатаў у Савет Саюза, складае 99,77 працэнта прыняўшых удзел у галасаванні, у Савет Нацыянальнасцей— 99,85 працэнта ўсіх, хто ўдзельнічаў у галасаванні. Гэтыя канчатковыя вынікі сведчаць пра трыумф нашай савецкай дэмакратыі, пра маналітнае адзінства партыі і народа.

Якая з капіталістычных краін можа пахваліцца такой маналітнасцю, такім даверам народа да свайго ўрада? Буржуазныя ідэолагі на ўсе лады ўсхваляюць сваю так званую «дэмакратыю», якая на самой справе з'яўляецца насіллем над народам, замаскіраваным падманам працоўных мас. Буржуазныя заправілы, у руках якіх знаходзіцца ўлада, шляхам подкупу, ашуканства і пагроз арганізуюць выбары ў парламент так, каб не дапусціць туды лепшых прадстаўнікоў народа сваіх краін.

Вось чаму ў капіталістычных краінах пасля чарговых выбараў парламенцкія крэслы, як правіла, зноў займаюць манапалістычныя варацілы і іх верныя, купленыя за круглыя сумы служкі, якія ігнаруюць інтарэсы працоўных мас.

У нашай краіне народ кіруе дзяржавай. У састаў органаў вярхоўнай улады ён выбірае тых, хто самаадданай працай на карысць Радзімы заслужыў яго давер.

Выбары ў Вярхоўны Савет СССР — вялікая падзея ў жыцці нашай краіны, свята ўсіх савецкіх людзей. Яны выклікалі натхненне і энтузіязм працоўных мас. Гэта першыя выбары пасля прыняцця Праграмы партыі, якая ўнесла многа новага ў арганізацыю органаў дзяржаўнай улады.

Добрых вам поспехаў, нашы дарагія выбраннікі!

Салігорк. Выступае хор і эстрадны аркестр Беларускага радыё і тэлебачання.

ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 24 (1661) | Пятніца, 23 сакавіка 1962 года | Цана 4 кап.

ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Я. КУПАЛЫ І Я. КОЛАСА

НАРОД ЎШАНОЎВАЕ СВАІХ ПЕСНЯРОЎ

Сёлета ў ліпені спаўняецца 80 год з дня нараджэння народнага паэта БССР Янкі Купалы, а ў лістападзе — 80 год з дня нараджэння народнага паэта рэспублікі Якуба Коласа. Творчасць заснавальнікаў беларускай савецкай літаратуры шырока вядома па ўсёй нашай краіне і далёка за яе межамі. Разам з працоўнымі Савецкага Саюза гэтыя юбілеі будуць адзначаць народы сацыялістычных краін і прагрэсіўная грамадскасць усяго свету.

Як вядома, створана камісія па правядзенню юбілею Янкі Купалы пад старшынствам народнага пісьменніка віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук БССР Кандрата Крапівы, а таксама камісія па святкаванню коласаўскага юбілею пад старшынствам паэта Петруся Броўкі. Цяпер у рэспубліцы шырока вядзецца падрыхтоўка да юбілейных урачыстасцей.

Міністэрства культуры БССР намеціла цэлы рад мерапрыемстваў, каб ушанаваць вялікіх песняроў.

Акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы, Тэатр імя Якуба Коласа, Бабруйскі драматычны тэатр пакажуць спектаклі па п'есах Янкі Купалы «Паўлінка» і «Раскіданае гняздо»; Тэатр імя Я. Коласа — спектакль «Навальніца будзе» па трылогіі Я. Коласа «На ростанях». Беларускі дзяржаўны ордэна Леніна тэатр оперы і балета рыхтуе выступленне салістаў з выкананнем урыўкаў з оперы А. Багатырова «Ў пушчах Палесся».

Кінастудыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў рыхтуе кінанарысы пра Янку Купалу, Якуба Коласа, у якіх гледачы пазнаёмяцца з памятнымі мясцінамі, дзе жылі і працавалі народныя паэты. Галоўнае ўпраўленне кінафікацыі і кінапракату, абласныя ўпраўленні культуры ў дні святкавання гадавін арганізуюць шырокі паказ фільмаў «Паўлінка» па аднайменнай камедыі Я. Купалы, двухсерыйнага фільма па раману Я. Коласа «На ростанях», а таксама кінанарысаў пра народных паэтаў. Выдавецтва Акадэміі навук БССР выпускае шасцітомны збор твораў Янкі Купалы.

У канцэртах прафесіянальных і самадзейных калектываў будуць шырока выкарыстоўвацца творы Я. Купалы і Я. Коласа і музычныя творы на іх тэксты.

Упраўленне культасветустаноў разам з літаратурнымі музеямі Я. Купалы і Я. Коласа і Рэспубліканскім домам народнай творчасці падрыхтуюць рэпертуар для калектываў мастацкай самадзейнасці з твораў Я. Купалы і Я. Коласа.

Ва ўсіх дамах культуры, бібліятэках, клубах і школах афармляюцца кніжныя выстаўкі, плакаты, стэнды; будуць праведзены літаратурна-мастацкія вечары, канферэнцыі чытачоў, даклады, лекцыі, агляды, гутаркі аб жыцці і творчасці народных паэтаў.

Рэспубліканскі метадычны кабінет культурна-асветнай работы сумесна з Дзяржаўнай бібліятэкай БССР імя Ул. І. Леніна выдае ў дапамогу клубам і бібліятэкам метадычныя пісьмы аб падрыхтоўцы і правядзенні юбілеяў народных паэтаў.

Дзяржаўная бібліятэка БССР імя Ул. І. Леніна выдае бібліяграфічныя даведнікі пра Я. Купалу і Я. Коласа, арганізоўвае выстаўкі іх твораў.

Будуць выпушчаны бюсты Я. Купалы і Я. Коласа, а таксама вазы з роспісам на тэмы іх твораў і іншыя мастацкія вырабы, якія з'явяцца памятнымі падарункамі.

НА З'ЕЗДЗЕ КАМПАЗІТАРАЎ

Разнастайная канцэртная праграма з'езда кампазітараў амаль што вычарпана. Тое, што планавалася паказаць з навінак беларускай музыкі, усё паказана нашымі выканаўчымі калектывамі на добрым мастацкім узроўні. І тут перш за ўсё трэба адзначыць калектывы сімфанічнага і народнага аркестраў, якія з асаблівай стараннасцю і любоўю падрыхтавалі вялікую колькасць твораў беларускіх аўтараў.

З поспехам прайшоў трэці сімфанічны канцэрт, якім дырыжыраваў М. Нерсясян. Слухачы цёпла сустрэлі выкананыя сімфанічным аркестрам Шостую сімфонію М. Аладава і Першую сімфонію маладога кампазітара Д. Смольскага, а таксама уверцюру «Слава» Я. Цікоцкага.

Канцэрт масавай песні і эстраднай музыкі адбыўся на новабудоўлі сямігодкі — Салігорскім калійным камбінаце. Гэта быў не проста канцэрт, а хвалюючая, незабыўная сустрэча дэлегатаў і гасцей з'езда з будаўнікамі гіганта хімічнай прамысловасці краіны. Па старому беларускаму звычаю хлебам-соллю, шчырым прывітаннем віншавалі салігорцы нашых кампазітараў.

Амаль усе песенныя творы, што прагучалі на гэтым цікавым канцэрце-сустрэчы — новыя, напісаныя зусім нядаўна і прысвечаныя нашаму сённяшняму жыццю. Гэта — песні з цыкла «Мае сучаснікі» Ул. Алоўнікава, «Усё супраць вайны» і «Песня аб Мінску» А. Багатырова, «Мінская вячэрняя» Р. Бутвілоўскага, «Песня будаўнікоў Нафтаграда» Д. Лукаса, «Слухайце, людзі», «Над Пінай» і «Веснавое здарэнне» Ю. Семянякі, песні Э. Тырманд, І. Кузняцова, М. Шнэйдэрмана. Былі выкананы таксама інструментальныя творы для эстраднага аркестра Д. Камінскага і Ул. Чараднічэнкі. Кампазітары прывезлі свой падарунак салігорцам — песню аб працоўных буднях і людзях беларускай новабудоўлі «Салігорская раніца» Ул. Алоўнікава на словы А. Русака.

Творы беларускіх кампазітараў выконвалі саліст Тэатра оперы і балета В. Ганчарэнка, эстрадны аркестр, хор і салісты Беларускага радыё і тэлебачання М. Марозава і В. Прышчапёнак. Канцэрт, які адбыўся ў зале шырокаэкраннага кінатэатра, быў перапоўнены слухачамі.

Дэлегаты і госці з'езда агледзелі будаўнічыя аб'екты, жылыя кварталы новага горада. Салігорскі калійны камбінат— ударная камсамольская будоўля рэспублікі. Аб людзях, якія аддаюць усе свае сілы, веды і энергію гэтай будоўлі, аб іх працы і жыцці, аб тым, што 54 калектывы змагаюцца за званне камуністычных, расказаў гасцям сакратар камітэта камсамола калійнага камбіната В. Жадан.

На развітанне салігорцы далі беларускім музыкантам па кавалачку калійнай солі, здабытай з нетраў нашай роднай зямлі, каб гэта напаміналa ім аб незабыўнай творчай сустрэчы, аб тым, што народу патрэбны новыя цікавыя і дасканалыя творы.

У зале Саюза кампазітараў дэлегаты і госці з'езда праслухалі ў механічным запісу некалькі сімфанічных і інструментальных твораў, а таксама фрагменты з оперы «Павел Карчагін» П. Падкавырава.

21 сакавіка дэлегаты і госці з'езда заслухалі даклад старшыні рэвізійнай камісіі І. Кузняцова. Потым разгарнуліся спрэчкі. У гэты дзень і ў наступны—22 сакавіка—у спрэчках выступілі кампазітар Л. Каўфман (Украіна), супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР С. Місько, музыказнаўца А. Кельберг (Казахстан), маскоўскія кампазітары І. Болдыраў, М. Чулакі, кіраўнік калгаснага хору сельгасарцелі «1 Мая» Нясвіжскага раёна, заслужаны дзеяч культуры П. Касач, загадчык сектара музыкі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору А. Ладыгіна, мастацкі кіраўнік Белдзяржфілармоніі І. Палівада, намеснік дырэктара Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору А. Залескі, музыказнаўца Л. Мухарынская, кампазітар Д. Файзі (Казань), музыказнаўцы Б. Смольскі, А. Ракава, Г. Глушчанка, кампазітар Л. Каладуб (Украіна), галоўны дырыжор Тэатра оперы і балета Л. Любімаў, кампазітар Р. Бутвілоўскі і іншыя.

Сёння з'езд працягвае работу.

Салігорск. Кампазітар М. Аладаў (у цэнтры) і саліст Беларускага тэатра оперы і балета В. Ганчарэнка (справа) сярод шахцёраў.
Фота Ул. КРУКА.

ЛЕТАПІС ВЯЛІКАГА ЖЫЦЦЯ

Выдавецтва Акадэміі навук БССР выпусціла ў свет багата ілюстраваны даведнік «Літаратурны музей Янкі Купалы» (аўтары І. Жыдовіч і Л. Копаць), а Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала каляровы буклет пад той жа назвай (аўтар А. Есакоў).

Зроблена добрая справа напярэдадні 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. Падобных выданняў у нас яшчэ не было, і таму яны заслугоўваюць асаблівай увагі. У іх робіцца першая спроба даць магчымасць наведвальнікам музея і чытачам пазнаёміцца з экспазіцыяй музея. Аўтары падрабязна спыняюцца на сістэматызацыі і апісанні экспанатаў, на ілюстрацыйным матэрыяле. Свае тлумачэнні яны падмацоўваюць вытрымкамі з твораў Янкі Купалы, выказваннямі пісьменнікаў і літаратуразнаўцаў пра вялікага беларускага песняра.

Даведнік адкрываецца кароткім уступам, у якім гаворыцца аб месцы Я. Купалы ў гісторыі нашай культуры, прыводзяцца некаторыя звесткі аб самім музеі. Спачатку гэта была невялікая ўстанова мемарыяльнага характару, а зараз гэта значны навуковы і культурны цэнтр — манаграфічна-мемарыяльны музей, які размяшчаецца ў новым будынку, на тым месцы, дзе да вайны стаяў аднапавярховы драўляны дом паэта. Дзесяць пакояў музея займае экспазіцыя, дзе выстаўлена каля 1500 экспанатаў.

Залам музея адпавядаюць дзесяць раздзелаў даведніка.

Першыя тры з іх прысвечаны дакастрычніцкаму перыяду жыцця і творчасці Я. Купалы, шэсць наступных раздзелаў асвятляюць дзейнасць паэта ў савецкі час, апошні раздзел паказвае тое, як жыццё і творчасць паэта адлюстравана ў работах народных майстроў.

Дадатнай якасцю даведніка з'яўляецца выключная ўвага аўтараў да грамадска-палітычнай і творчай дзейнасці Я. Купалы пасля рэвалюцыі. Падкрэсліваецца, што Я. Купала ўпершыню ў 1921 г. пераклаў на беларускую мову міжнародны пралетарскі гімн «Інтэрнацыянал», ён быў палымяным прапагандыстам поспехаў сацыялізма ў нашай краіне, братэрства савецкіх народаў.

Даведнік прыгожа афармлен. У дадатку змешчаны выказванні песняра, падаюцца асноўныя даты жыцця, літаратурнай і грамадскай дзейнасці паэта. Даведнік, як і буклет, можа быць з поспехам выкарыстаны для школьных купалаўскіх музеяў і куткоў.

Разам з тым, нельга не адзначыць і асобных (часам даволі істотных) недахопаў, якія ёсць у даведніку.

Недаравальнай, на нашу думку, з'яўляецца адсутнасць у ім кароткага гістарычнага экскурса. Аўтарам трэба было больш падрабязна спыніцца на рэвалюцыйных падзеях на Беларусі і ў Расіі ў 1905 годзе, паколькі яны мелі рашаючы ўплыў на фарміраванне палітычных поглядаў, мастацкага майстэрства і эстэтычных густаў вялікага песняра.

Л. ВАНКОВІЧ.

Вершы, казкі і іншыя творы паэтаў Васіля Віткі і Сяргея Грахоўскага добра ведаюць беларускія дзеці. Шчыра і задушэўна сустракалі іх школьнікі Баранавіцкага раёна. Пісьменнікі расказалі вучням аб сваёй рабоце, планах на будучае, прачыталі новыя вершы, казкі, пазнаёміліся з літаратурнай творчасцю дзяцей.
На здымку — Васіль Вітка (злева) і Сяргей Грахоўскі сярод вучняў Малахаўскай сярэдняй школы Баранавіцкага раёна.
Фота А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

Працягваем размову аб праблемах тэатральнага мастацтва.

П. Васілеўскі ў артыкуле, які мы сёння друкуем, выказвае свае думкі пра станоўчага героя драматычных твораў, пра тэатральную крытыку.

Наступнае слова — рэжысёру і драматургу І. Лакштанаву.

А ЧАМУ ЁН СТАНОЎЧЫ?

П. ВАСІЛЕЎСКІ

Здавалася б, не так ужо і цяжка пісаць п'есы пра сучаснікаў, пра тых, хто жыве і працуе побач з намі, гераічна змагаецца за лепшае заўтра. Сапраўды, чаго прасцей: спісвай прама з натуры і ўсё!

Але, напэўна, не толькі мы, драматургі, але і нашы крытыкі ведаюць, што гэта не так, што ствараць п'есы на сучасным матэрыяле — зусім нялёгкая і, бадай што, самая адказная справа. Як часта яшчэ на старонках драматычных твораў і ў тэатральных спектаклях дзейнічаюць героі, прызначаныя ўвасабляць нашых сучаснікаў, але якія ў сапраўднасці, апрача адзення не маюць ніякіх іншых адзнак сучаснасці. І калі бачыш на сцэне такіх герояў, міжволі ўзнікае пытанне: ці пазнаюць нашы нашчадкі ў гэтых хадульных персанажах нястомных і акрылёных будаўнікоў светлай будучыні? Ці разбяруцца яны, што хвалявала і радавала нас, прымушала сумаваць, выпраўляць свае памылкі, знаходзіць правільны шлях у жыцці?

Відаць, па некаторых п'есах аб сённяшніх днях нашчадкам будзе цяжка ўявіць і зразумець наш час. Бо ўвасобленыя ў гэтых п'есах вобразы герояў-сучаснікаў, нават, калі яны ў нейкай ступені і пераконваюць сваёй жыццёвай дакладнасцю, застаюцца творча і філасофскі не абагуленымі, духоўны свет іх вельмі спрошчаны, а тыя прыкметы, што родняць іх з сучаснасцю, балансуюць на грані шэрай, прыглушанай паўпраўды і звычайнага натуралізму.

У жыцці мастак назірае здзіўляючыя факты працоўнага гераізму, бачыць цудоўныя праявы лепшых якасцей характару савецкага чалавека, а ў п'есе, напісанай тым ці іншым драматургам, усё гэта чамусьці выглядае слаба, нецікава і непераканаўча. Замест сапраўднага жыццёвага канфлікту — наіўнае непаразуменне, якое ў канцы п'есы з непраўдападобнай лёгкасцю вырашаецца ўмяшаннем грамадскасці якога-небудзь ведамства або нават адной адказнай асобы. Героі падобных драматычных твораў гавораць са сцэны ўбогія і банальныя ісціны, якія не робяцца больш глыбокімі, арыгінальнымі і тады, калі ролі ў спектаклі выконваюць вядомыя акцёры. Не стала ж лепшай п'еса В. Зуба «Злавацца не трэба» ад таго, што ў пастаўленым па ёй купалаўцамі спектаклі ўдзельнічаюць такія карыфеі беларускай сцэны, як Г. Глебаў, П. Малчанаў, В. Пола.

Чаму ж драматурга, а разам з ім і творчы калектыў тэатра, які мае вялікія сродкі для ўвасаблення на сцэне праўдзівага і натхнёнага вобраза нашага сучасніка, для ўсхваляванага паказу нашай непаўторнай рэчаіснасці, вельмі часта чакаюць няўдачы? Прычын тут шмат. Я хачу звярнуць увагу толькі на адну з іх. Размова пойдзе аб тых адносінах, якія існуюць сёння паміж драматургамі і крытыкамі.

Яшчэ не заўсёды крытык бачыць сваю галоўную задачу ў раскрыцці творчай індывідуальнасці драматурга, у выяўленні самабытнага аўтарскага падыходу да з'яў рэчаіснасці. Ён нават не заўсёды імкнецца ў сваім разглядзе трымацца зместу п'есы, калі яна, гэтая п'еса, па стылю і форме не ўкладваецца ў рамкі яго ўласнага разумення драматургічнай спецыфікі.

Замест таго, каб правільна зразумець задуму пісьменніка, такі крытык наладжвае над творам бязлітасны і часта неаб'ектыўны суд, бесцырымонна навязвае аўтару свае часам супярэчлівыя думкі, погляды і густы, робіць неабгрунтаваныя вывады.

Асабліва не мілуюць нашы крытыкі мясцовых драматургаў. За рэдкім выключэннем рэцэнзіраванне, крытычны разгляд п'ес і спектакляў не носіць прынцыповага, шчырага і добразычлівага характару. Здзіўляе беспадстаўнасць ацэнак і дылетанцкі густ, характэрны для многіх рэцэнзій. Вядома, драматургу робіцца крыўдна, калі такі крытык пачынае павучаць аўтара п'есы, даваць яму нейкія рэцэпты. Калі п'еса напісана не так, як гэта хацелася б крытыку, не так пастаўлена ў тэатры, як яму бачыцца, дык і п'есы, маўляў, ніякай няма, а ёсць толькі больш-менш апрацаваны чарнавік. А тым часам гэты «чарнавік» ідзе ў тэатры. І дзіўна — тое, што не зразумеў у п'есе «адукаваны» крытык, добра разумее глядач.

Чаму так здараецца? Напэўна, калі ад пісьменніка патрабуецца веданне жыцця, валоданне пэўным майстэрствам, разуменне спецыфікі драматургіі і тэатра, дык крытык таксама павінен быць прафесіянальна ўзброеным і назіральным чалавекам.

Бо чым, скажам, як толькі неразуменнем драматурга, можна растлумачыць непакой крытыка з таго повада, што героі п'есы «...з нейкай раз'юшанай асалодай корпаюцца ў асабістых пакутах, не хочуць расставацца з імі. Яны па волі аўтара з усіх сіл стараюцца зрабіць нас, гледачоў, саўдзельнікамі гэтых пакут». Так піша Г. Колас у артыкуле «Размова з чалавекам».

Драматург па сваёй «наіўнасці» лічыў, што яго задача менавіта ў тым і заключаецца, каб усімі даступнымі яму сродкамі зрабіць гледача саўдзельнікам сваіх разваг аб жыцці. Аказваецца, гэта супярэчыць мастацкасці, калі слухаць крытыка.

А што можна сказаць пра крытыку, якая велікадушна дазваляе драматургу быць «гаспадаром»... свайго ўласнага твора?

Ул. Бойка так піша ў сваім артыкуле «Ці адбылася душэўная і сур'ёзная размова?»:

«Драматург канцэнтруе ўвагу на Зорыне. І супраць гэтага пярэчыць няма падстаў: аўтар — «гаспадар» свайго твора. Пярэчыць, на нашу думку, варта супраць таго, што ўзаемадачыненні Зорына і памянёных персанажаў у творы не «іграюць» на характарыстыку галоўнага героя. Яны — нібы нейкі фон, на якім разгортваецца драма Зорына, вырашаецца «вечная» тэма кахання. А тут якраз пачынаецца меладрама. Але ж П. Васілеўскі пісаў не меладраму!.. Ён, пэўна, меркаваў надаць твору характар, калі так можна сказаць, «драмы публіцыстычнай». Іншая рэч, наколькі яму гэта ўдалося.

Развіўшы лініі ўзаемаадносін Зорына з Дэрашам, Коранем, Кісялёвым, Журам, драматург мог бы павесці ў п'есе сур'ёзную і шчырую гутарку. Можна нават дапусціць, што пры такім варыянце магло б і не быць лініі Зорын — Люба — Надзея. Аднак паколькі гэтая лінія існуе (і існуе як галоўная ў творы), пастолькі з ёй і павінны быць трывала звязаны ўсе астатнія. На жаль, дамагчыся гэтага аўтар п'есы не здолеў.

Кожная з астатніх ліній п'есы (Кісялёў і Нюра, Жора Цуканаў і Вера) магла б даць пачатак самастойнаму твору».

Пакінем не сумленні рэцэнзента яго павучальны тон.

Драматург нават гатовы прасіць прабачэння за тое, што «дапусціў» лінію Зорын—Люба—Надзея, што ён пісаў менавіта пра іх, а не пра іншых герояў, з іншымі імёнамі і лёсам. Ён вельмі перажывае, што так неразумна паставіўся да матэрыялу сваёй п'есы. Замест таго, каб «.. з астатніх ліній п'есы (Кісялёў і Нюра, Жора Цуканаў і Вера)» — напісаць яшчэ некалькі п'ес, ён, дзівак, напісаў толькі адну. Ён, шчыра кажучы, не скупіўся на матэрыял і гэтым самым не дагадзіў патрабавальнаму крытыку.

Але вось як быць з катэгарычным сцвярджэннем рэцэнзента, што драматург пісаў не меладраму?

А калі меладраму, што тады? Ці мо гэта забаронена?

Далей крытык бярэцца за герояў п'есы. Ён піша: «Зорын, паводле дэкларацыі (адно толькі слова чаго варта!) П Васілеўскага,— чалавек складаны».

Чулі? Складаны! Драматург рады, што патрабавальны крытык усё-такі прызнаў за адным з яго герояў складаны характар. Але радасць гэтая была заўчаснай. Бо далей Ул. Бойка піша так:

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ЭСТАФЕТА прыгожых спраў

УРАЧ ПРЫЙШОЎ НЕ ПА ВЫКЛІКУ

Урач пажылы, хударлявы, але паюнацку рухавы, усміхаецца краем губ. Ён задаволены. Маладая жанчына прыкметна папраўляецца. Апошнія лабараторныя аналізы зусім здавальняючыя, з'явіўся апетыт. І вось ужо другі дзень тэмпература нармальная.

Урач падсунуў крэсла бліжэй да ложка хворай, прысеў, жартуе:

— Ну, Людачка, ты ўжо малайчына, хутка танцаваць пойдзем. Толькі не забывай, першы вальс мне, стараму. А пакуль што...

Урач сядзіць доўга, гутарыць, раіць. Два тыдні назад у Людмілы Папурынай было сур'ёзнае абвастрэнне хваробы, нават давялося тэрмінова класціся ў бальніцу. А затым—хатняе лячэнне. І вось кожны вечар пасля работы ў паліклініцы № 3 урач Аляксандр Дзмітрыевіч Горбач спяшаецца сюды, на ўскраіну горада, у пасёлак «Новы свет», за добрыя 4 кіламетры ад сваёй кватэры. Спяшаецца, хоць рабочы дзень у Аляксандра Дзмітрыевіча даўно скончыўся і ён мог бы пайсці дадому, адпачываць, заняцца сваімі ўласнымі справамі... Але не сядзіцца яму дома.

Ад Людмілы Папурынай стары ўрач ідзе ў кватэру дыспетчара прыстані Міхаіла Паддубскага, па дарозе заходзіць у аптэку, бярэ лякарства. Дыспетчар нядаўна перажыў прыступ вострага міязіта, цяпер ён дома на бюлетэні.

— Што? Папяросы просіць? — шуміць ён у дзвярах. — Ніякіх папярос! Без курэння не паміраюць і не марнеюць, а хутчэй наадварот.

Урач зняў паліто.

— А вы ўсё жартуеце, доктар, — ціха гаворыць хворы.

— Якія там жарты, — напускае на сябе ўрач грозны выгляд. — Вось каб не сядзеў без справы, прынёс табе дзве кніжачкі з уласнай бібліятэкі: адна аб шкодзе курэння, другая — аб шкодзе алкаголю. — А сам смяецца. — Набірайся розуму.

Урач старанна выслухоўвае хворага, пытае ў жонкі Паддубскага:

— А як там мае бабулькі?

Бабулькі — гэта Агаф'я Волкава і Ганна Белячкова, што жывуць таксама ў пасёлку «Новы свет», — ім амаль па 80 год.

Агаф'я Волкава сустракае ўрача з удзячнасцю:

— Заходзьце, доктар, жаданым госцем будзеце. А хворых у нас, дзякуй богу, няма. Няма калі хварэць.

— Вось і добра, што няма.

Пяць сем'яў наведаў стары ўрач за гэты вечар. І ў кожнай кватэры яго прымалі як свайго чалавека.

Ва ўсіх дамах пасёлка «Новы свет», дзе налічваецца 107 жыхароў, ён, стары ўрач, — жаданы госць. Хто ж ён? Участковы ўрач? Не. І не ўрач станцыі неадкладнай дапамогі. Ніхто яго сюды не выклікаў. А. Д. Горбач прыйшоў сюды па падказу сэрца.

...Грамадскі хатні ўрач. У аддзеле кадраў Міністэрства аховы здароўя не лічацца такія адзінкі ў штатных раскладах. Пакуль іх яшчэ мала, і працуюць яны толькі на добраахвотных пачатках, як Аляксандр Дзмітрыевіч. Але мы ўпэўнены, што колькасць іх будзе ўсё больш павялічвацца, што ва ўрача-энтузіяста з Бабруйска знойдзецца шмат паслядоўнікаў.

Кожнаму медыку добра вядома, што хваробу лягчэй папярэдзіць, чым лячыць. Але да гэтага часу існуе парадак, што ўрач прыходзіць да хворага толькі па выкліку. А калі б ўрач прыходзіў сам без усякага выкліку, і не да хворага, а да здаровага чалавека? Знойдуцца такія скептыкі з ліку медыцынскіх работнікаў, якія скажуць: у нас часу мала, здароваму чалавеку мы не патрэбны.

— Не, нам трэба хадзіць да здаровых і рабіць усё магчымае для таго, каб у кожным доме, у кожнай сям'і паставіць перашкоды захворванням. Давайце ў нерабочы час станем грамадскімі хатнімі ўрачамі.

Гэтыя словы сказаў Аляксандр Дзмітрыевіч восем месяцаў назад на адным са сходаў медыцынскіх работнікаў горада Бабруйска. А праз колькі дзён ён пайшоў у гарвыканком і пацікавіўся, дзе лепш яму стаць хатнім урачом і па парадзе работнікаў гарвыканкома ўзяў шэфства над трыма дамамі пасёлка «Новы свет».

За восем месяцаў зроблена шмат. У кожнай кватэры набыты хатнія аптэчкі, у кожным доме створаны санітарныя дружыны. 12 жыхароў гэтых дамоў з'яўляюцца слухачамі гарадскога ўніверсітэта здароўя. Па закліку ўрача грамадскасць адрамантавала санвузлы, прывяла ва ўзорны парадак двары. Раз у дэкаду праводзіцца ў пасёлку ўрачэбны агляд. Асаблівая ўвага ўдзелена дзецям, састарэлым людзям і тым, у каго хранічныя хваробы. Шмат іншых карысных і вартых пераймання спраў на рахунку грамадскага хатняга ўрача А. Д. Горбача.

«Памятайце, мае маладыя сябры, самы страшны вораг урача і медыцыны — фармалізм. Там, дзе пачынаецца фармалізм, там знікае ўрач. Як самых злейшых ворагаў, пазбягайце фармалізму, казёншчыны і бяздушнасці». Гэтыя словы запомніў Аляксандр Дзмітрыевіч на ўсё жыццё. Шмат гадоў назад яму давялося пачуць іх ад цудоўнага чалавека і выдатнага беларускага медыка прафесара Корчыца.

Словы сказаны даўно, звыш 35 год назад, у час студэнцтва Аляксандра Дзмітрыевіча. У 1927 годзе ён скончыў медыцынскі факультэт Белдзяржуніверсітэта, а словы аб тым, што фармалізм, казёншчына і бяздушнасць — тры злейшыя ворагі медыка, сталі яго дэвізам на ўсё жыццё.

Аляксандр Дзмітрыевіч вядзе дзённік, у які запісвае кожнае наведванне сваіх падапечных. У дзённіку ўжо 107 запісаў, і мы заканчваем наш расказ пра хатняга ўрача адным з гэтых запісаў:

«У сям'і Шпак усе здаровыя. У сям'і Будніка — таксама. Паддубскі і Валохін адчуваюць сябе намнога лепш, вось што значыць адмовіцца ад курэння і алкаголю. Людміла Папурына малайчына — строга выконвае курс лячэння. Адчувае сябе добра, і ёй дазволена перайсці на агульны стол. Ганна Яфімаўна Белячкова ўсё жартуе: «Будзьце, доктар, проста госцем. Гэта павінна быць вельмі прыемна для ўрача, калі ён прыходзіць, а дома ўсе здаровыя».

Так, паважаная Ганна Яфімаўна, гэта вельмі прыемна. Каб усе былі здаровыя — дзеля гэтага ўрач прысвячае медыцыне ўсё сваё жыццё.

М. БЯРЭЗІНСКІ,
І. НАДЗЕЙНЫ.

г. Бабруйск.

На выстаўцы— 150 работ

«Сямігодка ў дзеянні» — выстаўка работ на гэтую тэму наладжана ў Магілёве ў кінатэатры «Радзіма». На ёй прадстаўлена каля 150 здымкаў фотааматараў Магілёўшчыны. У здымках М. Жалудовіча, А. Сідлерава, А. Якаўлева і іншых адлюстраваны поспехі працоўных вобласці ў ажыццяўленні рашэнняў XXII з'езда КПСС.

ТЭАТР

ПРАЎДЗІВАЕ І БАНАЛЬНАЕ

Гавораць, што рэцэнзент павінен у тэатры перш за ўсё глядзець на сцэну. Там ён убачыць усё, аб чым яму трэба напісаць. Аднак бяру на сябе смеласць сцвярджаць, што часам не менш карысна прыглядацца ў паўзмроку ложы ці балкона ў вочы тых, хто прыйшоў пацікавіцца, якое жыццё адкрыецца перад ім на сцэнічных падмостках, пра што раскажуць яму акцёры і аўтары. Па бляску вачэй, ціхаму смеху, па шумным адабрэнні ці асуджэнні іншы раз можна здагадацца аб прысудзе ўсёй працы творчага калектыву. Магчыма, я не так напісаў бы пра спектакль «Чалавек за бортам», пастаўлены Брэсцкім тэатрам імя ЛКСМБ, як цяпер, калі б я не адрываў позірку ад сцэны. Мне ж пашанцавала: я трапіў на паказ п'есы маладога беларускага драматурга Я. Пасава ў гэтым тэатры, калі зала яго была перапоўнена школьнікамі. І п'еса — пра іх, пра вучняў старэйшых класаў.

У зале было вельмі шумна: гледачы гучна смяяліся, голасна абураліся, крыўдзіліся, сумавалі і — маўчалі. Вось гэтае маўчанне, цішыня ў зале прымушала мяне неяк задумацца і пра тое, што напісаў Я. Пасаў, і пра тое, што іграюць акцёры камсамольскага тэатра. Бо п'еса і спектакль—гэта зусім не адно і тое ж.

Скажу шчыра: твор маладога драматурга на сцэне выклікае большае ўражанне, чым на паперы, успрымаецца больш змястоўна і хвалююча. Хоць увогуле і верна тое, што дрэнная п'еса не можа быць асновай добрага спектакля, аднак тэатральнае жыццё нярэдка ўносіць у гэта катэгарычнае сцвярджэнне папраўку.

...Чалавек застаўся адзін. Яму крыху больш як пятнаццаць год. Душа ў яго даверліва адкрыта ўсяму, што здаецца добрым. А добрым, часам, прыкідваецца і зло. Дзяўчына трапіла ў павуцінне, якім спрытна аблыталі яе сектанты-баптысты.

Зусім малады чалавек у нашы дні аказаўся сапраўды «за бортам» вялікага жыцця. Аўтар і тэатр пераканаўча паказваюць, што пры такіх абставінах і раўнадушнасці да Галі яе сяброў інакш і не магло быць. І Наташа Шчарбакова, якая пастаянна цытуе афіцыйныя дакументы, і дасціпны «нігіліст» Валодзя, і заняты «працоўнай дзейнасцю» Дзіма — усе, з кім вучылася і сябравала Галя Паўлава, спачатку і не заўважылі, як іх сяброўка па школе аказалася «за бортам».

Гледачы ўсхваляваны. Яны абураюцца ілжывай «правільнасцю» тых слоў, якія гаворыць раўнадушная Наташа Шчарбакова. І зусім нечакана яны ўхваляюць «няправільныя» сентэнцыі гэтага «амаль стылягі» Валодзі... Персанажы п'есы—аднагодкі тых, хто запоўніў партэр і балкон Тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі. Яны хвалююцца таму, што ведаюць — такіх людзей, як героі спектакля, можна сустрэць на вуліцах і ў школах таго ж Брэста. А гэта ўжо дасягненне, калі глядач хвалюецца.

Відаць, рэжысёр Ю. Арынянскі разумеў, што п'еса «Чалавек за бортам» хутчэй ілюструе жыццёвыя канфлікты, чым раскрывае ўсю складанасць чалавечых душ. Ды і акцёры бачылі, што характары іх юных герояў «зададзены» драматургам і расстаўлены ў п'есе занадта ўжо рацыянальна, як шахматныя фігуры ў даволі элементарнай задачы. Той, хто спачатку выглядае «маленькім дэмагогам» (Наташа Шчарбакова), пад канец спектакля будзе пазбаўляцца ад недахопаў; бязвусы «рэзанёр» Дзіма акажацца здольным на рашучыя ўчынкі; спакваля адмовіцца ад слоўнай бравады і пазёрства «нігіліст» Валодзя... Так «павінна быць», і так яно ўсё і адбываецца на сцэне.

На шчасце, Я. Пасаў добра зрабіў, што сам ён, як кажуць, «схаваўся за кулісы». Драматург не спыняе і не перабівае герояў, не гаворыць замест іх. Бадай, гэтая вартасць п'есы і дапамагла маладым акцёрам і актрысам з захапленнем і непасрэднасцю школьнікаў вырашыць памянёную вышэй нескладаную задачу. Перш за ўсё яны на сцэне — сапраўды вельмі маладыя. Ім верыш. Іх наіўнасць і даверлівасць, імкненне зразумець, што такое жыццё з усімі яго складанасцямі і супярэчнасцямі, знаходзяць водгук у глядзельнай зале, запоўненай такімі ж школьнікамі. Значыць, тэатр прымушае і юных гледачоў задумвацца, любіць і ненавідзець. Рэжысёр і выканаўцы ствараюць ілюзію чалавечых характараў там, дзе ў драматурга намечаны рысы іх, прымушаюць верыць, што слаўныя Дзіма, Таня, Наташа, Зіна і Валодзя ўсё ж маглі дазволіць Галі Паўлавай часова аказацца «за бортам».

Асабліва ўдалымі атрымаліся вобразы тых, хто таямніча «выратоўвае» Галю. Гэта — закаранелыя баптысты стары Швайко і яго жонка Пелагея. Тут заслужаны артыст Літоўскай ССР А. Логінаў і артыстка З. Курдзёнак падзяляюць поспех разам з драматургам і рэжысёрам. Псіхалагічна пераканальная і яркая іх прагная пагоня за тымі слабымі, «заблудшымі душамі», якія патрэбны секце. Без усялякага падкрэслівання, тонка малюе А. Логінаў цёмную сілу, якая спадцішка калечыць юную душу, і проста-такі скульптурна «лепіць» з Галі Паўлавай «мучаніцу» і «верную дачку Хрыста».

Перад Р. Семічавай рэжысура паставіла, здавалася б, зусім нечаканую задачу: каб стаць Галяй Паўлавай, ёй трэба было забыцца, што яна... артыстка на сцэне. Астатнія партнёры Р. Семічавай добра, з захапленнем і непасрэднасцю, але ўсё ж іграюць па тэксту п'есы. Трэба падзякаваць Ю. Арынянскаму за руплівую і ўдумлівую педагагічную работу з артыстамі Л. Зельцынай (Наташа), І. Пясковай (Таня), Р. Мірскім (Валодзя), Т. Цярохінай (Зіна), бо ў іх ігры, што вельмі важна, няма той вонкавай скаванасці, з якой яшчэ іграюць у нас у тэатрах падлеткаў, і знойдзена натуральная нязграбнасць і арганічная «яршыстасць», уласцівая «пераломнаму ўзросту». Усё гэта падаецца са сцэны вельмі маляўніча, я б сказаў, артыстычна. Затое Р. Семічава павінна была сыграць і іграе зусім непрыкметную дзяўчынку, звычайную, такую, якіх многа. Тэатр нібы папярэджвае гледачоў: бяда і памылкі спасцігаюць не толькі тых, у каго яркі, бойкі характар. «За бортам» можа аказацца і вельмі сціплы, ціхі, «звычайны» чалавек.

За Галяй—Семічавай сочыш з хваляваннем. Артыстка пераконвае нас, што ў непрыкметнай дзяўчынкі была глыбока і несправядліва паранена душа. Таму так часта з'яўляецца ў яе вачах смутак, так нягучна і пакорліва гучыць голас, так бездапаможна апушчаны плечы, такія бязвольныя жэсты. Стары Швайко, як сцярвятнік, пільна прыкмячае ўсё гэта куды раней, чым школьныя таварышы і сяброўкі Галі.

«Як сцярвятнік»?.. Не, гаворка яго таксама павольная, і смуткаваць ён таксама ўмее. Ён такі ж, як і Галя, «няшчасны», але толькі добры, чулы, уважлівы да чужой бяды. Хіба можна не паверыць яму? Швайко дае Галі прытулак, хлеб, вымаўляе ветлівае слова. Трэба бачыць, як гераіня спектакля па-чалавечы даверліва ідзе насустрач уяўнай «дабраце» вонкава «ветлівага» ворага. Галя пачынае верыць у «боскую літасць» і ў Хрыста — заўзята, самааддана, усёй сілаю сваёй душы. Яна парывае са школай і з камсамолам, бо ў яе цяпер новыя перакананні... Часам Р. Семічава нават узнімае сваю сціплую гераіню да вышынь вялікай трагедыйнасці.

Пакуль стары Швайко і Пелагея робяць сваю чорную справу і катуюць душу «чалавека за бортам», у школьнікаў, што вучыліся разам з Галяй, наадварот, адбываецца «прасвятленне». Усе гэтыя хлопцы і дзяўчаты пазбаўляюцца ад «брыдоты» ў асабістым і ў грамадскім плане. І тут аўтар разам з тэатрам «праігрываюць». Сцэнічны «падман» становіцца ясным глядзельнай зале. Калі вясёлы стыляга Валодзя—Мірскі, «дэмагог у спадніцы» Наташа — Зельцына, сумнаваты рэзанёр Дзіма—Г. Токараў «выпраўляюць» свае памылкі і ператвараюцца ў гэтакіх «ружовых» і «правільных» герояў, дык Галі—Семічавай няма чаго баяцца: ёй не дадуць загінуць. Хто? Зразумела, аўтар і рэжысёр пашлюць на выручку гэтых вось самых школьнікаў. І тыя выратуюць Галю. Стары Швайко будзе выкрыты. Заслона апусціцца ў той самы момант, калі дыдактычнае «дабро» пераможа «зло», што пагражае мілым і юным героям п'есы Я. Пасава.

Цікавасць да спектакля зніжаецца. Глядач усё ўжо ведае сам у пятай карціне. А персанажы (у тым ліку і новыя, як, напрыклад, прадстаўнік гаркома камсамола) усё яшчэ думаюць, як ім выратаваць Галю—Семічаву. Уплятаецца дэтэктыўная інтрыга: падкінутае пісьмо, таямнічы карэспандэнт Швайко аднекуль «адтуль», сакрэтныя сустрэчы... «Хопіць! Ведаем!»—гаварылі мае суседзі-гледачы, аднагодкі сцэнічных герояў. Яны гаварылі так таму, што аўтар і тэатр узяліся павучаць іх, унушаць, што нельга быць раўнадушным і трэба рашуча выратоўваць «чалавека за бортам». Тры карціны напісаны Я. Пасавым і пастаўлены Ю. Арынянскім як «мараль» у байцы. Да таго ж мараль наіўная, банальная, тая, пра якую гавораць, што яна «сама сабою» зразумелая.

Такія здабыткі і страты тэатра ў чарговай сустрэчы з арыгінальнай, упершыню пастаўленай там п'есай маладога аўтара.

Яшчэ адзін карысны ўрок акцёрскаму калектыву і рэжысуры. Менавіта такім шляхам тэатр і выпрацоўвае неабходны творчы вопыт, мастацкую самастойнасць і смеласць. Я быў у Брэсце, калі ўся трупа горача і зацікаўлена абмяркоўвала і спрачалася аб спектаклі «Чалавек за бортам». Спрачалася з завітаўшым у горад маскоўскім тэатразнаўцам, з аўтарам, рэжысёрам, з тымі гледачамі, якія прыходзяць за кулісы, каб выказаць сваю думку. Розныя былі ацэнкі, але ўсіх радавала, што тэатр зацікавіўся сённяшнім днём таго пакалення, пра якое мы іншы раз гаворым з трывогай і надзеяй і якое хочам бачыць разумным і моцным. Вось таму і варта было ставіць п'есу Я. Пасава, у многім недасканалую, але патрэбную і тэатру, і гледачу. Наступная, мусіць, будзе больш пераканальная і мастацкі спелая.

Барыс БУР'ЯН.

Сцэна са спектакля «Чалавек за бортам». Фота В. ГЕРМАНА. (БЕЛТА).

УЗНАГАРОДЖАННЕ ПІСЬМЕННІКАЎ

Творы пісьменнікаў Ул. Карпава і Т. Хадкевіча карыстаюцца папулярнасцю ў шырокага чытача. Днямі ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння і адзначаючы заслугі ў развіцці беларускай літаратуры Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ул. Карпаў і Т. Хадкевіч узнагароджаны Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

А ЧАМУ ЁН СТАНОЎЧЫ?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

«У абмалёўцы вобраза шмат супярэчнасцей... Мы не бачым Зорына ў канкрэтных учынках, у момакты, калі ён прымае тыя ці іншыя рашэнні, якія хоць бы датычаць будоўлі. Усё гэта прыблізна, няясна акрэслена ў рэпліках персанажаў і ў зорынскіх «самахарактарыстыках»...».

Ну, дык усё-такі — «складаны» ці супярэчлівы Зорын? Ці калі складаны, дык ён ужо не можа быць супярэчлівым?

На гэта ў сваім артыкуле крытык не дае адказу. Ён проста робіць вывад: «Ствараецца ўражанне, што ён (Зорын) абсалютна бязвольны...»

Правільна! Ён — «абсалютна бязвольны». Па задуме аўтара п'есы Зорын такім і павінен быць.

Але гэта яшчэ не ўсё! Рэцэнзент разумее сваю місію куды больш складанай: ён пачынае вучыць драматурга, як патрэбна было пісаць п'есу «Любоў, Надзея, Вера...».

«Аўтар п'есы рэжысёр і акцёр спыніліся на парозе цікавага канфлікту ў душы Зорына, які мог бы быць. Дапусцім, Зорын улюбёны ў справу, працуе з поўнай самааддачай, каханне для яго — дробязь. І вось ён сустрэў Любу. Больш тонка арганізаваная, чым Надзея, натура, Люба захапіла Зорына. (Пакуль жа невядома, чаму ён аддаў перавагу Любе — хіба што яна маладзейшая?). Але калі Люба «з мары ператварылася ў рэчаіснасць», яна павісла каменем на шыі.

Зорын варты жалю ў сцэне калі яго пакідае Надзя. А ці так ён задуманы драматургам, калі меркаваць па выказваннях пра яго многіх персанажаў і па яго ных самахарактарыстыках?».

Калі адкінуць павучанні, дык усе выказванні наконт героя зноў жа цалкам адпавядаюць намеру аўтара. І менавіта так, а не інакш задуманы драматургам вобраз Зорына, нягледзячы на выказванні пра яго «...многіх персанажаў і па яго ных самахарактарыстыках». Драматург дазволіць сабе на гэты раз павучыць і крытыка. Даруйце, у драматургіі здаўна мастакі карыстаюцца такім прыёмам, калі выказванні другіх персанажаў пра нейкага героя і нават яго «самахарактарыстыкі»... не адпавядаюць сапраўднаму характару і ўнутранаму зместу яго. Гэта ж вельмі распаўсюджаны прыём які стаў ледзь не шаблонам. Вось за гэта, бадай, і можна папракнуць нас, драматургаў!

А цяпер давайце разбяромся, чаму так раздражняе крытыкаў адзін з персанажаў п'есы «Любоў, Надзея, Вера...» — Зорын?

Справа, аказваецца вось у чым. Крытыкі палічылі яго за галоўную дзеючую асобу. Што ж, з гэтым можна і пагадзіцца. Сапраўды, Зорыну адведзена ў п'есе не апошняе месца. І калі крытыкам здаецца, што ён галоўны, дык няхай будзе так!

Толькі галоўны — яшчэ не азначае станоўчы. І тут я не магу пагадзіцца вось хоць бы з такім сцвярджэннем, якое выказвае Р. Бярозкін у сваім артыкуле «А які ж ён станоўчы?»:

«Не шкадуючы душэўных сіл, каб выкрыць Дэраша, драматург не заўважае пры гэтым, што не менш за Дэраша, а можа і больш за яго, вінаваты ў трагедыі Любы і той, хто падтрымліваў у дзяўчыне адчуванне свайго кахання як чагосьці незалежнага ад быцця ўсіх, як чагосьці пастаўленага над усім астатнім у жыцці. Я гавару пра Сяргея Зорына, галоўнага і станоўчага (па задуме аўтара) героя п'есы».

Але ж у аўтара п'есы не было такой задумы, каб рабіць Зорына станоўчым! Які ж ён станоўчы! Ён чалавек складаны, гэта нават прызнаў Ул. Бойка.

Складаны, але... не станоўчы! Дарэчы, з усім тым, што крытык Р. Бярозкін далей гаворыць пра Зорына, імкнучыся давесці, што ён — персанаж далёка не станоўчы, аўтар п'есы цалкам згодны. Ён нават быў прыемна ўражаны, што сябра-крытык так добра зразумеў намер драматурга расказаць менавіта пра такога чалавека, які яшчэ далёка «не станоўчы».

«Бязвольным і маральна безадказным чалавекам праявіў сябе Зорын і ў сваіх узаемаадносінах з Любай», — піша Р. Бярозкін, гаворачы далей:

«І няўжо ён не разумее, Зорын, што, так размяжоўваючы агульную людскую праўду ад праўды свайго кахання, злачынна было, калі хочаце, дазволіць сабе той крок, на які ён пайшоў. Не будучы цвёрда ўпэўнены, што праўда на яго баку, Зорын не можа, вядома усяліць гэтую праўду і ў сэрца Любы.

Што ён можа сказаць дзяўчыне, калі яна, разгубленая, збянтэжаная, але горача ўлюбёная ў Зорына, просіць у яго парады? Агульныя словы, накшталт: «Трэба смела ісці насустрач свайму лёсу». Альбо словы ўласнай разгубленасці: «Цяжка нам будзе, ох, цяжка», «што рабіць? Зусім я разгубіўся». Альбо ў момант, калі дзяўчына прыняла пагібельнае рашэнне, спаслацца на сваю занятасць: «Люба, ты ж ведаеш, якое становішча ў нас на сёмым». А яшчэ часцей — і гэта ён робіць з асаблівай ахвотай — Зорын можа выехаць на тым, што ўсё ў жыцці, маўляў, складана, заблытана і што трэба гэтай заблытанасцю даражыць як самым каштоўным падарункам жыцця...»

Не, не разумее Зорын, што рабіць, — такі ён ужо чалавек. І драматург зусім не лічыць магчымым рэабілітаваць Зорына. Здолеў жа ён, мяркуючы па выказваннях таго ж Р. Бярозкіна, пераканаць нават яго, крытыка, у гэтым? Магу дапоўніць, што і глядач таксама не рэабілітуе Зорына. Так, нягледзячы на свае ўжо немаладыя гады, герой яшчэ робіць памылкі і блукае па сцежках жыцця, ніяк не знаходзячы выйсця на прамы шлях.

Падобныя людзі яшчэ ёсць у нашым грамадстве. Вось драматург і імкнуўся расказаць пра іх.

Р. Бярозкіна не задавальняе і іншае:

«Зорына цягнуць у будучыню, у камунізм. А яму яшчэ трэба выхоўваць і выхоўваць сябе, каб стаць чалавекам будучыні».

Дазвольце запытаць: а куды ж «цягнуць» Зорына і да яго падобных, калі ў будучыню крытык закрывае ім дарогу?

На гэта адказу не даецца.

А чаму? Відаць, таму, што і самі крытыкі, якія па-ранейшаму спрачаюцца аб так званым «станоўчым» героі, як след не разабраліся ў гэтым пытанні. Хто ён, гэты станоўчы герой? Які ён у жыцці? Якім павінен быць у нашых творах?

Каму, як не крытыкам, разабрацца ў гэтым усім? Драматургі з нецярплівасцю чакаюць іх мудрых выказванняў і разважанняў. Але тут і пачынаецца расчараванне. Бо чамусьці да гэтага часу станоўчы герой уяўляецца некаторым крытыкам гэтакім былінным асілкам якому ўсё вельмі лёгка даецца, усе яго разумеюць, усе падтрымліваюць. Гаворыць ён толькі бясспрэчныя ісціны. Калі ж яшчэ драматургу пашанцуе надзяліць падобнага былінnага «віцязя» гумарам і прывабным абліччам, дык можна лічыць, што поспех п'есе амаль забяспечаны.

Аднак у сапраўднасці бывае зусім не так.

Ва ўяўленні народа героем з'яўляецца той, хто пераадольвае перашкоды, змагаецца са злом, якое не толькі акаляе яго, але і з тым, што хаваецца у ім самім. Змагаючыся з гэтым самым злом, герой актыўна ўмешваецца ў жыццё, імкнецца зрабіць яго лепшым.

Як відаць з вышэй прыведзеных прыкладаў, такое разуменне станоўчага вобраза не супадае з разуменнем яго некаторымі крытыкамі. Такіх крытыкаў больш цікавіць лёс людзей з выдатнымі, бліскучымі біяграфіямі. Іх хутчэй ахопіць замілаванне тады, калі ў п'есе, напрыклад, нейкі начальнік кідае ў горадзе добрую пасаду, кватэру, жонку і едзе на працу ў вёску. А вось звычайны калгаснік, не пазбаўлены да канца дробнаўласніцкіх перажыткаў, але які ўсё жыццё жыве ў вёсцы, працуе на зямлі, у іх уяўленні — з'ява звычайная, будзённая, якая нібы не дае ніякіх падстаў для абагульнення да станоўчага вобраза. Вось, напрыклад, Лявон, герой камедыі А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце», — ці станоўчы ён, ці адмоўны? Мне асабіста ён здаецца станоўчым.

Пры такой цьмянасці ў разуменні «станоўчага» і «адмоўнага» ў нашых пісьменнікаў і нараджаецца баязлівасць да вострых канфліктаў. Некаторыя лічаць: абы быў сюжэт як найбольш закручаны, вось і ўся вастрыня канфлікту. І, пазбягаючы сапраўдных жыццёвых канфліктаў, драматургі пачынаюць шукаць так званыя «прыймальныя абставіны», прынамсі, выдумляць гісторыі і выпадкі, якіх звычайна не бывае ў рэчаіснасці, ствараць герояў, якіх не існуе ў жыцці.

Знаходзяць гэтаму і апраўданне. Кажуць: «Не ўсё тое, што ёсць у жыцці, можа стаць аб'ектам мастацтва, не ўсё можна паказваць са сцэны ці з экрана».

Ці правільна гэта? Партыя заўжды заклікала пісьменнікаў пісаць толькі праўду. Толькі праўду! Пісаць па прынцыпах марксіцка-ленінскай эстэтыкі, якая сцвярджае, што — «прыгожае ёсць жыццё», што — «прыгажосць жыцця вышэй за прыгажосць у мастацтве».

«Жыццё заўсёды непараўнальна багацейшае, больш паўнакроўнае і глыбокае за самы лепшы мастацкі твор...», — гаварыў на трэцім з'ездзе пісьменнікаў М. С. Хрушчоў. Дзеянні тых крытыкаў, якія робяць спробы пераканаць мастакоў, што адзіны шлях для стварэння станоўчага героя — навядзенне глянцу на рэчаіснасць, яе упрыгожванне, уступаюць у яўную супярэчлівасць з прыведзенымі вышэй словамі М. С. Хрушчова.

Праўдай нашага мастацтва з'яўляецца праўда жыцця, а не лёгкія, сусальныя малюнкі з яго.

«Не трэба прыхарошваць рэчаіснасць, трэба бачыць яе заўтрашні дзень», — пісаў Аляксандр Фадзееў. Гэта значыць, калі драматург, паказваючы ўсю складанасць сённяшняга часу, бачыць яго перспектывы, то ён мае права весці сваіх герояў, са складанымі, не зглянцаванымі характарамі, у будучыню.

Каб ахапіць чалавечым вокам усю зямлю, Гагарыну і Цітову прыйшлося штурмаваць неба. Так і драматургу, калі ён хоча з усіх магчымых аспектаў разгледзець нашу рэчаіснасць, патрэбна хоць крыху прыўзняцца над ёю. Гэта не значыць — адарвацца ад яе, забірацца ў завоблачныя вышыні, адкуль ужо не відно ні зямлі-матухны, ні жыцця на ёй. Мастаку трэба быць у гушчы жыцця. Бо жыццё нашага грамадства насычана складанай і зацятай барацьбою за лепшы свет, за лепшага чалавека, за свабоду для ўсяго чалавецтва, за мір паміж народамі.

Гэта павінны заўсёды памятаць мастакі, у якім бы жанры яны ні працавалі.

КАЗКА БЕЛАВЕЖЫ

Маўкліва стаяць дубы і сосны. Праз густыя вецці ялін ледзь-ледзь прабіваюцца сонечныя прамені. А вось і паляна, прыкрытая вэлюмам ранішняга туману. Зноў нетры пушчы. А далей дыванам сцелецца паміж узгоркаў зялёнае поле, хмызнякі, пералескі, яры з рачулкамі і крыніцамі. Стромка ўзнялася ў неба Белая вежа. Сяло Камянец на Брэстчыне. Хціўыя тэўтонскія рыцары, закаваныя ў панцыры і латы, напорыста насядаюць на ўмацаванні. Ідзе крывавая бітва.

Глядач зачараваны відовішчам. Маляўнічыя карціны сівой мінуўшчыны дапаўняюцца выразным дыктарскім тэкстам:

«Суровыя вятры гісторыі прашумелі над Белай вежай. Тут, на заходнім фарпосце нашай краіны на працягу сямі вякоў не раз адбываліся жорсткія баі з іншаземнымі захопнікамі. І сёння, як вартавы, стаіць яна на подступах да векавечных лясоў Белавежскай пушчы — гэтага цудоўнага кутка нашай Радзімы, аб якім народ складае песні і казкі».

Так пачынаецца кінанарыс «Казка Белавежы», выпушчаны нядаўна на экраны Мінскай студыяй навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. Аўтар сцэнарыя і дыктарскага вершаванага тэксту паэт Міхась Калачынскі. Рэжысёры-аператары І. Вейняровіч і В. Шаталаў. Гукааператар Ул. Усціменка.

Узыходзіць сонца. Дзеці збіраюць грыбы. Дзяўчынка пачынае чытаць казку, і яе абступіў гурт малышоў — простых, харошых, такіх, якіх мы бачым штодзённа ў жыцці.

Сонца йдзе, куды ні глянеш —
Дрэвы ў казачным тумане.
Салавей, як дырыжор,
Разбудзіў птушыны хор.

На галінах чуецца радасны спеў. А вось аб'ектыў кінаапарата знайшоў птушак у траве, на каменнях ля рачулкі. Задуменна пазірае бусел з шырачэзнага гнязда на вершаліны. Бусляняты выцягнулі раскрытыя дзюбы. Унізе зубры і алені аб'ядаюць лісцікі. І раптам:

І фазаны і дзікі
Сiганулі ў хмызнякі.

У пушчы перапалох. Загарэўся лес. Страшныя языкі полымя ліжуць ламачча, а вось ужо пажар перакінуўся на дрэвы.

Дзесь далёка лес гарыць...
Хто ж мог дрэвы падпаліць?
То зрабіла ўсё лісіца,
Рыжахвостая хітрыца:
Доўгім вогненным хвастом
Падпаліла лес кругом.

Пажар знішчан. Жыццё велічнай пушчы сцеражэ «гаспадар лясоў і рэк, друг прыроды — чалавек»...

У зялёным закутку дзеці прадаўжаюць слухаць казку:

З Камянецкай Белай вежы
Сцяг шугае у бязмежжа.
А наўкол такая шыр!
Сонца з песняй славяць мір!

І аўтар сцэнарыя, і рэжысёры-аператары знайшлі казачную форму для праўдзівага паказу аднаго з чароўных куткоў Беларусі — Белавежскай пушчы. У казцы-нарысе шмат пазнавальнага, глыбока асэнсаванага і цікавага.

Цудоўныя дарогі, сад у квецені, прыдарожная скульптура, велічныя пейзажы палёў і лясных абшараў пакідаюць незабыўнае ўражанне ў гледача. Міжвольна просіцца слова падзякі людзям, чые працавітыя рукі паднеслі такі мастацкі падарунак кінагледачу.

Ст. ШУШКЕВІЧ.

Майстар - жывапісец Зоя Лапкоўская працуе на Мінскім фарфора-фаянсавым заводзе ў брыгадзе, якая носіць званне камуністычнай. Зоя Лапкоўская робіць роспіс статуэтак «Дзяўчына і гусь».

Фота Л. ГІГЕВІЧА.

КОЖНАЙ СПРАВЕ
КРЫЛЫ ПАТРЭБНЫ

Васіль ДАНІЛЕВІЧ

У калгас «Чырвоная Беларусь», як толькі змеркнецца, прыходзіць і сум.

— Ох, гэтыя вечары! — скардзяцца людзі. — Адно ведаем: павячэралі і спаць.

— А клуб?

— Кіно там, старое.

— Ну, а лекцыі, сустрэчы якія-небудзь, канцэрты самадзейныя?

— Гэтага ў нас няма. У суседзяў — дык там гэта ўсё ёсць.

І вось мы ў суседзяў. Старшыня «Маяка камунізма» Фёдар Вавілавіч Юданаў гаворыць:

— Наш калгас — моцная гаспадарка. Але справа не толькі ў эканоміцы. Добра, вядома, калі многа хлеба, мяса, малака. Але ж усё гэта з неба не падае, яно здабываецца працаю. А больш дакладна — творчай працай. За апошнія гады мы сталі святлейшыя розумам і душою. На Барысаўшчыне землі не вельмі якія — пяскі ды суглінкі. Але наша гаспадарка ідзе ўгару. У мінулым годзе прыбытак калгаса склаў каля пяцісот тысяч рублёў. Жыта сабралі па 17 цэнтнераў з гектара. На сто гектараў угоддзяў атрымалі па 277,7 цэнтнера малака, а мяса — па 51 цэнтнеру ў забойнай вазе.

Але людзі глядзяць уперад. У калгасе цяпер змяняюць структуру пасяўных плошчаў. Больш сеюць кукурузы, гароху, цукровых буракоў. Задача такая: у бліжэйшыя год-два ўзняць ураджайнасць збожжа да 20 цэнтнераў з гектара, цукровых буракоў — да 250 і бульбы — да 220 цэнтнераў і на аснове гэтага развіць жывёлагадоўлю.

Выканаць абавязацельствы будзе нялёгка. Але людзі вераць у поспех. Дзе ж крыніца веры? У сіле працавітых рук? Так. І яшчэ ў тым, як сказаў старшыня, што людзі «сталі святлейшыя розумам і душой».

Хлебаробы расказваюць, як жылі і працавалі тры-чатыры гады назад. Да вечара — у полі, на фермах. А пасля, прыйшоўшы з працы — спаць. З сонцам зноў праца.

Патрабавалі:

— Час ужо клуб пабудаваць, хоць адзін на дзевяць вёсак. Не адным жа хлебам жыве чалавек! А весялей зажывём — і праца спарней будзе.

Праціўнікі пярэчылі:

— Песняй сыты не будзеш... Грошы, што на клуб просіце, лепш пусціць на што важнейшае.

Праўленне і так і сяк выкройвала сродкі на культурнае будаўніцтва. А выкраіць трэба было толькі на адзін Дом культуры два мільёны рублёў...

Ён, гэты Дом культуры, стаіць цяпер у цэнтры вёскі. Пад'езды да яго заасфальтаваны. Фае з гардэробам. Глядзельная зала на шэсцьсот месц. Прасторная сцэна. Бібліятэка. Пакоі для работы гурткоў. Вакол будынка — вялікі парк. Непадалёку адведзена месца пад стадыён.

Парторг калгаса Фёдар Антонавіч Гайдук расказвае:

— Я раскрыю вам адзін «сакрэт». Было б накладна, калі б два мільёны, пра якія ідзе гаворка, мы ўзялі з непадзельнага фонду. Збераглі адзін мільён. Моладзь зберагла. Палавіну работ на сябе ўзяла: выкапала катлаван, зрабіла падмурак, арганізавала падвозку каменняў, цэглы, пяску і яшчэ многае іншае зрабіла. Бясплатна працавалі — разумелі: для сябе ж. Парк — чатыры тысячы дрэў! — таксама справа рук моладзі. Пабудавалі Дом культуры, узяліся за клубы ў брыгадах. Адзінаццаць брыгад і адзінаццаць клубаў — усе са шлакабетону: трывала, прыгожа і танна.

Добры прыклад для іншых!

— Ну, а што датычыць рэнтабельнасці культурных будоўляў, — працягвае парторг, — спытайце скептыкаў. Былых, — дадаў ён. — Цікава, што яны вам на гэта скажуць.

«Скептыкі» сказалі:

— Чулі пра цуд? Музыка паскарае развіццё раслін. Чаго ж пасля гэтага здзіўляцца, калі музыка, песня ды лекцыя добрая чалавека натхненнем і сілаю надзяляюць.

Пра цуд «скептыкі» чулі на лекцыі. А астатняе самі адчулі.

Не, нездарма праўленне і партком калгаса «Маяк камунізма» аддаюць так многа ўвагі культурнаму будаўніцтву. Жыцькаўскі дом культуры, клубы ў брыгадах, сто пяцьдзесят тэлевізараў у дамах калгаснікаў, радыёфікацыя ўсіх вёсак — гэта ж і ёсць тое, дзеля чаго працуе чалавек і што дапамагае яму працаваць яшчэ лепш, пашырае кругагляд, робіць працу асэнсаванай. І хіба не гэта ўсё складае стрыжань работы па камуністычнаму выхаванню?

Вядома, самі па сабе самыя найцудоўнейшыя палацы культуры не зробяць перавароту ў свядомасці людзей, не вызваляць іх ад грузу мінулага, ад нораваў і звычак, выпрацаваных спрадвеку. Гэта добра зразумелі кіраўнікі калгаса, а зразумеўшы, арганізавалі як мае быць работу сваіх асяродкаў культуры.

Крыху больш за два месяцы, як адкрылі Дом культуры. А колькі добрага ён прынёс ужо людзям! Выступалі на яго сцэне і артысты Белдзяржфілармоніі, і Дзяржаўны народны хор БССР. Але больш за ўсіх усхваляваў Тэатр імя Янкі Купалы.

— Паказвалі купалаўцы па тэлебачанню, — гаварылі калгаснікі, — «Лявоніху на арбіце» Андрэя Макаёнка. У п'есе ёсць такі тып — Лявон Чмых. Паглядзелі на яго нашы мясцовыя «чмыхі» і баяцца на людзі цяпер паказацца.

Добрыя і разнастайныя тут тэматычныя вечары. Яны, як правіла, прысвячаюцца самым актуальным падзеям у краіне, самым надзённым задачам роднага калгаса, і таму на іх збіраецца шмат удзельнікаў. Вечар пытанняў і адказаў, які адбыўся ў студзені, рыхтаваўся на працягу цэлага месяца, але затое кожны, хто чым-небудзь цікавіўся, атрымаў вычарпальны адказ. Рэгулярна чытаюцца лекцыі.

Мастацкія прадстаўленні, тэматычныя вечары, сустрэчы з перадавікамі вытворчасці, лекцыі, гутаркі... Могуць здзівіцца: адкуль сілы бяруцца? О, сіл у «Маяку камунізма» невычэрпная крыніца! Настаўнікі, медработнікі, аграномы, інжынеры, механізатары, электрыкі, радысты, кінамеханікі — звыш двухсот чалавек, якія маюць добрую адукацыю. Яны, закліканыя, згуртаваныя калгаснай партарганізацыяй, і сеюць у масах добрае, светлае, яны і выхоўваюць, пераконваюць, што чалавек «прыгожы і слаўны сваёй працай, сваімі справамі», як гаварыў М. С. Хрушчоў на XXII з'ездзе партыі, «тым, што ён стварыў, што здзейсніў».

Дом культуры са сваім «залатым фондам» — самадзейнымі артыстамі, актывістамі культасветработы, становіцца метадычным цэнтрам, своеасаблівай школай для брыгадных клубаў. Тут вучацца, адсюль атрымліваюць дапамогу. І добрая справа крочыць па вёсках, прыцягваючы да сябе ўсё новых і новых людзей.

...А ў калгасе «Чырвоная Беларусь» са змярканнем прыходзіць і сум. І нібы не такі ўжо і дрэнны гэты калгас. У яго параўнальна няблагі прыбытак, забяспечаны працай калгаснікаў. Асобныя звенні, брыгады дамагліся пэўных поспехаў як на палях, так і на фермах. Калгас трапіў за добрую работу на рэспубліканскую Дошку гонару.

Але дзіва дый годзе... Знаёмішся са справамі, гаворыш з людзьмі аб выніках мінулага года і задачах на будучае, і табою паступова авалодвае пачуццё расчаравання. Няма тут таго ўздыму, [illegible]. Не растуць, а зніжаюцца паказчыкі ў параўнанні з папярэднім годам па многіх галінах гаспадаркі. Напрыклад, ураджай жыта склаў толькі 8,5 цэнтнера з гектара. Чаму? Надвор'е, кажуць, падвяло. Бывае, вядома, няўдалыя гады. Але вось праблема: калі мы прыехалі ў калгас, з інструктарам Барысаўскага гаркома партыі А. Герасімовічам рыхтавалі праект абавязацельстваў на 1962 год. Увечары гэтыя абавязацельствы павінны былі зацвердзіць на партсходзе. Гаворка ішла пра лён.

— Што запішам? — пытаецца інструктар.

— Чатыры з паловаю цэнтнеры ільнасемя і столькі ж валакна, — адказаў М. Жаранок.

— Дык летась... А сёлета запішам — чатыры з паловаю. Хопіць.

Думалася: ад чаго гэта? Ад свядомага імкнення стаць першымі? Ці заклік партыі не дайшоў да сэрца кожнага калгасніка? Ці ёсць тут нейкая іншая прычына?

Ні тое, ні другое і ні трэцяе. Проста няма тут упэўненасці ў людзей. А няма таму, што павярхоўна вырашаюцца важнейшыя пытанні сельскагаспадарчай вытворчасці, нецэлескіравана праводзіцца арганізацыйная і палітычная работа сярод калгаснікаў, слаба займаюцца ўкараненнем перадавога вопыту. І адразу зразумелымі сталі і няўпэўненасць, і сум, што бытуюць у калгасе «Чырвоная Беларусь».

— У нас ёсць клуб на 250 месц, — няўпэўнена гаворыць М. Жаранок. — Кіно паказваем.

— На фермах — чырвоныя куткі... З раённай бібліятэкі кнігі прывозяць.

Усё гэта так. Паказваюць, прывозяць... Але як прапагандуецца, як укараняецца вопыт перадавікоў? Чым жывуць тут людзі? Што робіцца і што будзе зроблена для таго, каб узбагаціць духоўнае жыццё калгаснікаў?

І выходзіць, мала аднаго занядбанага клуба, мала таго, што ёсць чырвоныя куткі і прывазныя кнігі. Яшчэ патрэбна жывая палітычная, культурна-асветная работа. Прывычныя гэта словы, але за імі тоіцца вельмі вялікае і важнае. І трэба, каб гэта вялікае і важнае таксама, як і гаспадарчыя пытанні, стаяла ў цэнтры ўвагі партарганізацыі і праўлення калгаса.

Цяжка ісці ў нагу з часам тым, хто на прапаганду светлых ідэй, абмен перадавым вопытам, камуністычнае выхаванне, культуру махае рукою.

...Змяркаецца. У калгасах, палеткі якіх ляжаць побач, заканчваецца напружаны дзень падрыхтоўкі да вясны. Вяртаюцца дадому людзі, перакідваючыся словамі, і сумна разыходзяцца па хатах, каб сумна правесці вечар у «Чырвонай зорцы».

У «Маяку камунізма» спяшаюцца павячэраць, пераапрануцца — і ў Дом культуры.

— Чулі? Зноў ушанаванне. Сяргея Кургана...

— А што?

— Ды праўленцы вырашылі падарыць яму тэлевізар-камбайн «Беларусь-5».

— Ого! А, праўду сказаць, брыгадзір заслужыў, ураджаі на палях яго брыгады роўныя!

— Падумаеш, «камбайн»... Над хатамі ў калгасе — паўтараста антэн ад гэтых тэлевізараў! Прывабіліся ўжо...

— Ха-ха! Не зайздросці, дзядзька Пракоп. Нядобра! Падцягвайся. І цябе не абміне... Можа, не тэлевізар, а «Масквіч» выпадзе... што тады скажаш?

— На «Масквіча» згодзен, вядома...

Рагочуць. Дзядзька Пракоп працавіты і вясёлы чалавек: ён першы не толькі на працы, але і там, у Доме культуры...

А. Малішэўскі. Раніца.

ВЫДАТНЫ БЕЛАРУСКІ ВУЧОНЫ

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. Я. БАГДАНОВІЧА

Імя Адама Ягоравіча Багдановіча назаўсёды засталося б у гісторыі беларускага народа хоць бы толькі таму, што ён быў бацькам, настаўнікам і дарадчыкам Максіма Багдановіча — выдатнага беларускага паэта. Але якой бы вялікай ні была слава сына-паэта, А. Я. Багдановіч сам, усім сваім жыццём заслужыў найвялікшае прызнанне і павагу.

І як было не паважаць талент і настойлівасць гэтага чалавека, сына патомнага селяніна Халопеніцкага павета, які шляхам самаадукацыі стаў адным з выдатных вучоных, вялікім эрудытам і энтузіястам у навуцы!

Сацыяльнае паходжанне, надзвычай цяжкія ўмовы жыцця, палітыка, якую праводзіў царызм у краіне, — ніщто не спрыяла маладому Адаму Багдановічу ў пошуках хлеба і ведаў. У 9 гадоў ён — парабак у памешчыка і разам з тым вучыцца, выяўляе ў вучобе выдатныя здольнасці. Скончыўшы Халопеніцкую пачатковую школу, юнак дзве зімы працуе памочнікам настаўніка. Ды вельмі ўжо няпэўны быў гэты хлеб! Бацька аддае сына вучыцца то да кандытара, то ў дэпо на чыгунку, то да слесара, то да буфетчыка ў шынок, нарэшце зноў да кандытара. Ужо два гады малады чаляднік завіхаўся ля крэмаў і тортаў, і будучае ўжо магло б здацца забяспечаным. Але не гэтае вабіла А. Я. Багдановіча! Унутраны неспакой, пачуццё чалавечай годнасці, вялізарная любоў да кнігі, што так рана абудзілася ў яго сэрцы, не далі яму змізарнець у правінцыяльнай кандытарскай майстэрні. Яны прывялі яго ў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю.

Скончыўшы семінарыю, Багдановіч уключаецца ў актыўную барацьбу супраць царызму; становіцца народавольцам, аднак не падзяляе народавольніцкай ідэі аб тэроры; актыўна распаўсюджвае ідэі рэвалюцыйных пераўтварэнняў.

Прывабны воблік А. Я. Багдановіча — удзельніка рэвалюцыйнага руху ўзнікае з успамінаў аб ім старога камуніста-мінчаніна В. І. Сляпяна: «Амаль заўсёды, — гаворыць ён, — на волі і ў няволі, на працягу 44-гадовага майго бесперапыннага служэння на рэвалюцыйным пасту, маральначысты рэвалюцыйны вобраз Адама Ягоравіча стаяў перада мной: ён быў адным з тых светлых людзей 80-х гадоў, якія вучылі жыць рэвалюцыйнай праўдай, выхоўвалі ў моладзі волю, сталёвую волю да барацьбы, выхоўвалі глыбокае пачуццё самаахвярнасці... Вобраз Адама Ягоравіча, побач з іншымі, свяціў і саграваў мяне ў шматлікіх камерах царскіх астрогаў і вільготных, халодных, жудасных карцарах. І я лічу сваім абавязкам сказаць гэта...»

Служыць рэвалюцыі, інтарэсам народа-працаўніка — гэта стала жыццёвай мэтай А. Я. Багдановіча. З 1892 г. ён працуе ў Сялянскім зямельным банку, спачатку ў Гродна, а затым у Ніжнім Ноўгарадзе. Аб яго тагачасных сімпатыях і настроях красамоўна сведчыць такі факт. У 1907 г. мясцовае дваранства накіравала царскаму міністру фінансаў скаргу, у якой абвінавачвала Багдановіча ў прыналежнасці да крайне левых, а таксама ў тым, што ён, карыстаючыся службовым становішчам, сістэматычна зрывае зробленыя ўжо здзелкі і настройвае сялян супраць памешчыкаў, падбухторвае іх на сацыяльную рэвалюцыю. Гэтая скарга была прычынай таго, што Багдановіча перавялі ў Яраслаўль, дзе ён пражыў да канца сваіх дзён — да 1940 года.

У 80-я гады пачалася і навукова-даследчая работа А. Я. Багдановіча. Ён збірае фальклорныя матэрыялы, перасылаючы іх П. В. Шэйну, захапляецца этнаграфіяй, публікуе заметкі па народнай адукацыі, зямельнай справе, археалогіі, спрабуе пяро ў літаратурнай крытыцы і мастацкай творчасці. Шырокую вядомасць А. Я. Багдановіч набывае дзякуючы выданню брашуры «Пра паншчыну» (Гродна, 1894) і асабліва даследаваннем «Перажыткі старажытнага светаадчування ў беларусаў» (Гродна, 1895). Вядомы рускі славіст, акадэмік В. І. Ламанскі пісаў, што гэтая кніга «несумненна прынясе вялікую карысць рускай этнаграфіі». У сваёй рэцэнзіі ён цытаваў асобныя, па яго словах, «цудоўныя радкі, поўныя любві да народа і ведання яго стану, напісаныя з розумам і талентам».

Не менш спрыяльныя водгукі далі польскія вучоныя. Так, прафесар Ян Вітарт пісаў: «Увогуле кніжка Багдановіча заслугоўвае сур'ёзнага вывучэння, бо дае шмат этнаграфічных матэрыялаў, надзвычай цікавых і важных для этнаграфіі».

Але па-сапраўднаму выдатныя арганізатарскія здольнасці А. Я. Багдановіча, яго даследчыцкі талент разгарнуліся толькі пасля рэвалюцыі. Пастаянна працуючы загадчыкам навуковай бібліятэкі Яраслаўскага гістарычнага музея, А. Я. Багдановіч шмат увагі аддаваў лекцыям, выкладаў гісторыю культуры ў мастацка-педагагічным, тэатральным і музычным тэхнікумах. Адначасова ён быў вядомым прафсаюзным дзеячом. Аб усім гэтым сцісла гаворыцца ў характарыстыцы, дадзенай А. Я. Багдановічу бюро секцыі навуковых работнікаў Яраслаўля. У ёй адзначалася, што А. Я. Багдановіч — «пунктуальны выканаўца службовых абавязкаў, энергічны грамадскі работнік, удзельнік разнастайных з'ездаў, канферэнцый з абавязковымі выступленнямі ў якасці дакладчыка па самых жыццёвых пытаннях сучаснасці, перакананы прафесіяналіст з плённым удзелам у прафесіянальных саюзах і навуковы даследчык па шматлікіх пытаннях культуры, этнаграфіі, народнай адукацыі, зямельнай справы і мастацкай літаратуры».

У савецкі час А. Я. Багдановіч стварыў і свае капітальныя работы «Мова зямлі», «Да пытання аб этнічным складзе беларускага народа», «Насельніцтва Верхняга Паваложжа, Акі і Камы», «Вода-рачныя і азёрныя назвы, як гістарычны, этналагічны і лінгвістычны матэрыял» і інш. Большасць рукапісаў А. Я. Багдановіча была высока ацэнена спецыялістамі. Аднак заўчасная смерць іх аўтара з'явілася адной з прычын таго, што яны не выйшлі ў свет. Доўгі час рукапісы заставаліся невядомымі, і толькі нядаўна былі перададзены ў Акадэмію навук БССР. Частка іх рыхтуецца зараз да друку.

Найбольшую цікавасць мае манаграфія «Мова зямлі», над якой Багдановіч працаваў больш дзесяці год, а таксама аўтабіяграфічныя матэрыялы, успаміны А. Я. Багдановіча.

Кнігу «Мова зямлі» Багдановіч прысвяціў А. М. Горкаму. Прысвячэнне гэтае не было выпадковасцю. Яно з'явілася толькі адной з праяў той вялікай дружбы і сардэчнасці, якія яднালі А. Я. Багдановіча і А. М. Горкага яшчэ з часоў іх першага знаёмства ў Ніжнім Ноўгарадзе. У Ніжнім іх звязвала не толькі швагроўства (яны былі жанатыя на сёстрах). Іх звязала больш за ўсё блізкасць грамадскіх поглядаў, прага служэння народу, шырыня літаратурных інтарэсаў. Аб узаемаадносінах з вялікім пралетарскім пісьменнікам А. Я. Багдановіч з вялікай любоўю і ўсхваляванасцю, з уласцівай яму сціпласцю расказаў потым ва ўспамінах, якія ўпершыню часткова былі надрукаваны ў часопісе «Советская Отчизна» (1959, №№ 3, 4).

Высока цаніў свайго сябра і А. М. Горкі. У адказе на ліст, якім А. Я. Багдановіч паведамляў А. М. Горкаму аб прысвячэнні яму манаграфіі «Мова зямлі», А. М. Горкі пісаў:

«Дзякуй, стары друг!

Прысвячэнне — прымаю, вельмі ўзрушаны харошай Вашай памяццю аба мне. І ўжо дазвольце сказаць: заўсёды мяне захапляла невычэрпнасць энергіі Вашай, і — разумееце — рады я ведаць, што энергія гэтая не знікла. Вядома Вам, што я быў і ёсць чалавекапаклоннік, застануся такім да канца дзён і што чалавек для мяне перш за ўсё арганізатар свету. Вось гэтая самая якасць арганізатара заўсёды захапляла і захапляе мяне ў Вас...»

Сапраўды вялікага прызнання як чалавек, як грамадскі дзеяч, як вучоны заслужыў А. Я. Багдановіч у сваіх сучаснікаў. У сучаснікаў і ў нас.

А. ЛОЙКА.

А. Я. Багдановіч (справа), А. М. Горкі і дырэктар гімназіі г. Ніжняга Ноўгарада С. В. Шчарбакоў.

У МАЙСТЭРНЯХ МАСТАКОЎ

ЖЫЦЦЁ ПАДКАЗВАЕ

З раніцы да позняга вечара не спыняецца напружаная праца ў мастацкіх майстэрнях, дзе ствараюць новыя творы скульптары і жывапісцы.

...Мы ў майстэрні аднаго са старэйшых беларускіх скульптараў А. Глебава. Засталі яго за работай над новым варыянтам цікава задуманай скульптуры «Юнацтва». У аднафігурнай кампазіцыі адлюстравана ў імклівым руху дзяўчына з мячом над галавою. Скульптура задумана ў дрэве. Гэта свайго роду песня маладосці.

Нашу ўвагу прыцягнуў арыгінальны па задуме «Помнік-курган» Янку Купалу. Гэты помнік народнаму паэту ў Беларусі плануецца паставіць у Мінску.

У натуры ён будзе выглядаць прыкладна так: на вышыні кургана, пакрытага зялянінай травы, — чатырохмятровая скульптура паэта. Пасля падарожжа па родным краі Янка Купала нібы прысеў адпачыць на кургане. Твар паэта задуменны, позірк скіраваны ўдалечыню. На курган вядзе шырокая каменная лесвіца. Ля падножжа скульптуру агінае вялікі барэльеф на матывы купалаўскага верша «А хто там ідзе?..»

— За апошнія два гады, — гаворыць Аляксей Канстанцінавіч, — я выканаў скульптуры — помнік Ул. І. Леніну, помнік генералу Даватару, пастаўлены ў Чашніках Віцебскай вобласці. За гэты ж час я завяршыў работу над чатырохмятровай статуяй М. І. Калініна і бюстам Якуба Коласа для Маладзечанскага краязнаўчага музея. Выкананы таксама бюст камісара Брэсцкай крэпасці Фаміна.

Пабывалі мы і ў майстэрні маладога беларускага мастака М. Савіцкага.

— Я шмат працую ў галіне тэматычнай карціны, — сказаў ён. — Сучаснасць — вось што больш за ўсё мяне хвалюе. Жыццё падказвае многа цікавых тэм.

Тэме працы прысвечана апошняя з работ М. Савіцкага «Механізатары». У ёй мастак стварыў вобразы юных гаспадароў зямлі, маладых механізатараў, нядаўніх дзесяцікласнікаў. Ён імкнецца раскрыць унутраны свет сваіх персанажаў.

Услаўляючы мірную стваральную працу, М. Савіцкі не забывае і пра гераічнае мінулае свайго народа. Зусім нядаўна ён завяршыў шматфігурную кампазіцыю «Пераход чэхаславакаў да беларускіх партызан».

За апошнія гады на рэспубліканскіх выстаўках увагу гледачоў прываблíваюць жывапісныя кампазіцыі А. Малішэўскага. Яго работы не зблытаеш з творамі іншых мастакоў. Яны дэкаратыўныя, насычаны экспрэсіяй.

Мастак працуе ў жанры тэматычнай карціны і над партрэтам. У мінулым годзе ён стварыў партрэт нейрахірурга Мінскай абласной бальніцы С. Секача. Засяроджаны, валявы твар гаворыць аб нялёгкай прафесіі гэтага чалавека.

Цяпер А. Малішэўскі працуе над вялікім палатном «Раніца». Гэта будзе расказ пра маладую змену, якая з юнацкім запалам працуе на фабрыках і заводах, набліжаючы светлае заўтра.

— Асноўная мая задача, — гаворыць А. Малішэўскі, — гэта пісаць творы жывапісу на тэмы сучаснасці.

М. ГАНЧАРОЎ.

У ЛІТАРАТУРУ ПРЫЙШОЎ ПАЭТ

З'яўленне новага паэта адкрывае перад намі новыя душэўныя глыбіні. У гэтым пераконваюць і лепшыя вершы першай кніжкі паэзіі Фёдара Яфімава «Армия».

Наша літаратура дастаткова багатая на творы пра геразм і самаадданасць савецкіх воінаў у мінулую вайну. Параўнальна менш пішацца пра сённяшнія армейскія будні. Можа здацца, нібы штодзённае жыццё арміі ў мірныя гады пазбаўлена драматызму, нецікавае для мастака. Але ж гэта толькі на першы, павярхоўны, погляд. У сённяшнім жыцці Савецкай Арміі — сапраўдная прыгажосць, сапраўднае натхненне, сапраўдная паэзія. Ёю і дзеліцца з намі Фёдар Яфімаў, бясконца ўлюбёны ў жыццё, у мір, у сваю высакародную, але вельмі цяжкую «прафесію».

Валодаючы шчаслівай здольнасцю бачыць прыгожае, высакароднае, рамантычнае ў простым, штодзённым — там, дзе гэта звычайнаму воку заўважыць цяжэй, Фёдар Яфімаў умее і сказаць нам пра ўбачанае словам задушэўным, шчырым. Паэзію салдацкіх будняў ён бачыць у тых рысах новага, якія штодзённа нараджаюцца ў душы савецкага воіна, у пераадоленні цяжкасцей баявой вучобы. І ў гэтым пераадоленні, паказаным ва ўсёй яго суровасці, без падфарбоўвання ў ружовыя колеры, паэт бачыць маральнае задавальненне і сэнс жыцця героя сваіх твораў. Глыбіні душы савецкага воіна — абаронцы Радзімы — раскрываюцца перад намі, калі чытаем лепшыя вершы кніжкі «Армия», падказаныя паэту жыццём.

Я ввинчивался в армию
семнадцать лет,
вращаясь через левое
плечо кругом...

Пераканальнасць паказу ўбачанага, перажытага чалавекам, у якога вострае вока, чуйны слых і трапяткое сэрца, — іменна гэта кранае ў першую чаргу ў вершах Фёдара Яфімава. У лепшых з іх ён мысліць як паэт, шукае свежыя, трапныя вобразы. Сапраўды, толькі натуры паэтычнай выпадае ўгледзець прыгожае і хвалюючае ў тым, як на вучэннях «свертывать за ночь окурки устав, сладкий окурок гасит и прячет личный состав», або адчуць, што на маршы «нет нигде воды прохладней, чем в ручье лесном, нет обиднее, чем рощу обойти кругом...» І яшчэ што кранае — натуральнасць і разнастайнасць інтанацый («А в кузове, ежась от стужи ночной, зевает и бодрствует номер второй. Он едет по длинным дорогам страны, и думы его, как дороги, длинны», «Танки двигались условно от опушки дальней, только дождик над высоткой очень был реальный...»).

Вялікі і хвалюючы сэнс армейскіх будняў паўстае з многіх вершаў кніжкі. Вось адзін з іх — «Песчаные просторы полигона...» Паэт стварае карціну вучэнняў у гарачыя летнія дні:

Пыль! Только пыль на сером
белом свете,
ее махры восходят к небесам,
как будто всех былых
тысячелетий
ложилась пыль под гусеницы
нам.
Шли тягачи в ней, пепельной
и мутной,
как будто бы по илистому
дну, —
мы открывали дверцы
поминутно,
выплевывали черную слюну...

А калі ўдарылі батарэі — «только эхо прыгало по сопкам, как по воде ребячьи голыши». І ўвечары прыйшоў да салдат заслужаны адпачынак. Стомленыя пылам, гарачынёй, цяжкай салдацкай работай, усе спалі без сноў.

Под нами пахла яблоками хвоя,
над нами ветер бился о брезент.
А по бокам, да спереди и сзади
спала — и нет заслуженнее
сна! —
не меньше нас натруженная
за день
огромная и гордая страна.

Прываблівае ў творчасці Фёдара Яфімава здольнасць яго не толькі ўгледзець маляўнічую дэталь, малапрыкметны, але важны душэўны зрух чалавека і перадаць гэта ў дасціпных радках, але і ўменне думаць самастойна. Кожны з лепшых вершаў кнігі прасякнуты думкай арыгінальнай, глыбокай, а таму і самі мастацкія вобразы, якія нясуць гэтую думку, успрымаюцца чытачом, хвалююць.

Вось, напрыклад, роздум пра сённяшняе, важнае для кожнага:

Как же так получилось?
Желанного мира сторонник,
ожидающий — скоро ль
отыщут бессмертья жень-шень,
я задвинул патрон
в закопченный и тесный
патронник
и на мушечный срез
посадил головную мишень.

Ненавідзячы тых, хто вырашае спрэчкі свінцом, салдат усё ж страляе. І нельга рабіць інакш, адказвае ён сабе, нельга драмаць, спадзеючыся «на гладь да на тишь», калі ты сам «когда еще бой против мира не начат, на внимательной мушке давно у кого-то сидишь».

Можна назваць такія спелыя па думцы і пачуццю вершы кнігі, як «Замполит», «О памятниках», «Пехота», «Можно ль любить полигоны...», «Нам грозят...», «ПВО», «Капитан Ефимов — майору Кастро», «Штабники».

Скупымі, сціплымі мастацкімі сродкамі паэт здольны выклікаць глыбокае хваляванне. Спашлёмся на верш «Демобилизация». Увосень, калі злятаюць з асінніка лісты, злятаюць і пагоны з салдат. Для камбатаў гэта нібы двайная восень («одна — это птицы в дорогу, другая — солдаты в запас»). Камбаты, здаецца, могуць уздыхнуць з палёгкай. Але камбаты сумуюць.

Как пашни,
как гнезда,
как рощи,
комбаты грустят в октябре.
Не знают — за что им браться;
самих бы в запас поскорее!...

Але гэтыя радкі не пра сум камбатаў. Можа, больш правільна: не толькі пра іх сум, выкліканы развітаннем з выхаванцамі. Гэта верш і пра радасць высакароднай «прафесіі» абаронцаў роднай зямлі, абаронцаў міру. Пільнаму воку паэта дадзена ўбачыць гэтую высокую радасць, сказаць пра яе лаканічна, але пераканальна, сапраўды паэтычна, па-свойму, свежа:

Глядь —
клейкий листок новобранца
проклюнулся на батарее.

Калі ёсць такая натуральнасць, чалавечнасць пачуцця — паэту спадарожнічае ўдача. Ён застаецца паэтам, калі гаворыць проста і шчыра аб перажытым або адчутым, «не мудрствуя лукаво».

Ёсць у кнізе радкі і строфы, пазбаўленыя паэтычных знаходак, ёсць вершы, якія маглі б застацца ў чарнавіках або над якімі варта было б яшчэ папрацаваць, бо пакуль што ў іх мала паэтычнай энергіі. Але ў гэтым няма нічога дзіўнага. «Армия» — першая кніжка паэта.

Не падлягае сумненню адно: у літаратуру прыйшоў паэт. Яго імя запомніцца чытачу.

Ул. БОЙКА.

Фёдар Яфімаў. «Армия». Вершы (на рускай мове). Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск, 1962.

ВІТАЕМ ПЕРАМОГУ АЛЖЫРА!

Віталій ВОЛЬСКІ

Прыйшла радасная вестка!

Пагадненне ў Эвіяне падпісана!

На ўсёй тэрыторыі Алжыра спынены ваенныя дзеянні. Надышоў канец цяжкай і крывавай вайне якая безупынна цягнулася да апошніх дзён з 1954 года. Прызнаны Францыяй правы Алжыра на самавызначэнне ў якасці незалежнай суверэннай дзяржавы. Фронт нацыянальнага вызвалення Алжыра становіцца цяпер легальнай палітычнай арганізацыяй. Абвешчана амністыя. Вызваляюцца з французскіх турмаў зняволеныя. Вяртаюцца на радзіму выгнанцы.

У выніку працяглага самаадданага змагання, незлічоных страт і пакут народ Алжыра дамогся сваёй гістарычнай перамогі. Яна нялёгка дасталася, гэтая перамога! Яна дорага каштавала. Разбураны і спалены многія гарады і сёлы. Тысячы мірных людзей страцілі сваіх блізкіх, сваё жыллё і маёмасць,ператварыліся ў бяздомных выгнанцаў. Тысячы верных сыноў і дачок алжырскага народа аддалі сваё жыццё ў жорсткіх баях супраць каланізатараў.

Мне ўспамінаецца час, праведзены ў мінулым годзе ў Тунісе, у непасрэдным суседстве з Алжырам. Успамінаюцца шматлікія эмігранты з алжырскай тэрыторыі, якая знаходзілася тады пад уладай французскіх акупантаў. Рабочыя і рамеснікі з гарадоў Алжыра, сяляне, якія кінулі свае зруйнаваныя гаспадаркі, прадстаўнікі мастацкай інтэлігенцыі, якія выступалі на туніскай сцэне, выконваючы алжырскія песні і танцы. Усе яны жылі настроямі блізкай перамогі, хуткага вяртання на вызваленую радзіму. І насельніцтва Туніса жыло аднымі настроямі з алжырскімі эмігрантамі, горача спачуваючы сваім братам і блізкім суседзям, актыўна ім дапамагаючы.

Французскі рабочы клас, перадавая грамадскасць Францыі, прагрэсіўныя сілы ўсяго свету таксама ўвесь час падтрымлівалі народ Алжыра.

У Эвіянскім пагадненні сказана: «Алжырская дзяржава свабодна ўстановіць свае дзяржаўныя інстытуты і выбера палітычны і сацыяльны рэжым, які яна палічыць найбольш адпаведным сваім інтарэсам. У міжнародным плане яна вызначыць і будзе праводзіць суверэнную палітыку па свайму выбару».

Старшыня Часовага ўрада Алжырскай Рэспублікі ў сваім звароце да алжырскага народа заявіў: «Гэта будзе дэмакратычная дзяржава. Яна безадмоўна падпішыцца пад міжнароднай дэкларацыяй правоў чалавека. Яе інстытуты будуць заснаваны на дэмакратычных прынцыпах і на роўнасці палітычных правоў усіх грамадзян, без расавай ці рэлігійнай дыскрымінацыі».

Эвіянскае пагадненне — падзея бясспрэчна вялікага міжнароднага значэння. Гэта — новы ўдар па ганебнай сістэме каланіялізму, удар па фашысцкай рэакцыі. Гэта — вялікая радасць для ўсіх сяброў алжырскага і французскага народаў, для ўсіх прыхільнікаў міру.

Але рана яшчэ супакойвацца. Спыненне агню і прызнанне правоў Алжыра на незалежнасць — гэта далёка яшчэ не ўсё. Правільна гаворыць Бен Хедда, калі падкрэслівае, што пераходны перыяд патрабуе максімальнай пільнасці: «Спыненне агню гэта яшчэ не мір, небяспека вялікая, і фашысцка-расісцкія банды ААС у роспачным намаганні захаваць «французскі Алжыр» паспрабуюць зноў заліць краіну крывёю... Пераходны перыяд з'яўляецца падрыхтоўчым этапам перад набыццём незалежнасці, але яшчэ не азначае незалежнасці ў поўным сэнсе слова. Да таго часу, пакуль не абвешчана незалежнасць, пакуль не створана дзяржава, пакуль урад вольнага Алжыра не вернецца на нацыянальную тэрыторыю, народ, Нацыянальна-вызваленчая армія, актывісты павінны быць у стане мабілізацыйнай гатоўнасці».

Разумныя, цвярозыя, прадбачлівыя словы! Да іх няма чаго дадаць.

Пачынаецца новая эра ў гісторыі барацьбы алжырскага народа за стварэнне сваёй незалежнай, суверэннай, дэмакратычнай дзяржавы, за мір і прагрэс.

Мы жадаем алжырцам ад усяго сэрца блізкай, поўнай і канчатковай перамогі на гэтым слаўным і гераічным шляху!

Мы жадаем алжырскаму народу шчаслівага пераадольвання ўсіх перашкод!

Жадаем вялікіх поспехаў у справе аднаўлення і ўмацавання сваёй краіны, у справе ўсебаковага эканамічнага і культурнага развіцця маладой рэспублікі!

ПРАЯВЫ ВЯСНЫ. Фотаэцюд заслужанага дзеяча культуры А. ДЗЯРУГІ.

У братняй Украіне

ЛАЎРЭАТЫ ПРЭМІІ ІМЯ Т. ШАЎЧЭНКІ

Працоўныя нашай краіны добра ведаюць творы выдатных пісьменнікаў П. Тычыны і А. Ганчара, кампазітара П. Майбарады. Нядаўна выйшлі з друку «Выбраныя творы» П. Тычыны ў трох тамах. У гэтых кнігах сабраны асноўныя творы паэта.

Раман «Людзі і зброя» А. Ганчара расказвае пра жыццё ўкраінскай моладзі, яе гераічную барацьбу з фашысцкімі захопнікамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Кампазітар П. Майбарада выдаў зборнік «Выбраныя песні». Сярод іх — папулярныя творы «Песня пра Украіну», «Песня пра ручнік», «Песня пра настаўніцу» і многія іншыя.

Нядаўна Камітэт па прэміях імя Т. Шаўчэнкі Украінскай ССР пастанавіў прысудзіць прэміі імя Т. Шаўчэнкі ў 1962 годзе за дасягненні ў галіне літаратуры і мастацтва пісьменнікам П. Тычыне, А. Ганчару і кампазітару П. Майбарадзе.

ФІЛЬМЫ-НАРЫСЫ

У гэтых фільмах няма вядомых артыстаў, няма напружанай дзеі, хоць гэта і мастацкія творы. На кінаплёнцы зафіксавана творчае жыццё людзей, якія сеюць у народзе зерне светлага. Першы фільм — «Максім Рыльскі» — апавядае пра жыццё выдатнага ўкраінскага паэта. Ён зняты за рабочым сталом у Інстытуце мастацтвазнаўства, фальклору і этнаграфіі Акадэміі навук УССР, сярод дэлегатаў XXII гістарычнага з'езда КПСС, на сустрэчы з калгаснікамі роднай вёскі.

Другі фільм называецца «Яраслаў Галан». Ён апавядае пра хвалюючыя старонкі жыцця пісьменніка. Трэці фільм—«Міхайла Раманаў» прысвечаны таленавітаму акцёру і рэжысёру, народнаму артысту УССР М. Ф. Раманаву.

Нядаўна на экранах дэманстраваліся кароткія біяграфічныя фільмы пра выдатных дзеячоў украінскага тэатра Н. Ужвій, Г. Юру, М. Крушэльніцкага і іншых.

Фільмы-нарысы створаны Кіеўскай кінастудыяй імя Даўжэнкі.

НОВЫЯ ТВОРЫ

Штодзень у выдавецтвах Украіны выходзяць з друку новыя кнігі пісьменнікаў. Сярод іх раманы, аповесці, вершы, прысвечаныя гераічным працоўным будням украінскага народа.

Дзяржаўнае выдавецтва Украіны выпусціла з друку першы том твораў П. Панча, апавяданні М. Рудзя і П. Казланюка, п'есу М. Заруднага «Антэй», літаратурна-крытычныя нарысы і артыкулы А. Засенкі.

У выдавецтве «Моладзь» надрукаваны творы В. Канвісара, С. Мішуры, В. Петляванага, Ю. Чорнага-Дзідзенкі, Т. Шашло.

Зборнік «Усмешкі крымскія» вядомага пісьменніка А. Вішні выдала Крымскае выдавецтва. Многа твораў маладых аўтараў надрукавана ў Харкаўскім абласным выдавецтве.

НАРОДНАЯ МУЗЫЧНАЯ ШКОЛА

Пачала работу першая ў Харкаве народная музычная школа пры электрамеханічным заводзе. У школе два аддзяленні.

Двухгадовы курс навучання прадугледжаны для падрыхтоўкі народных хормайстраў і кіраўнікоў цэхавых вакальных калектываў. Чатырохгадовы курс пройдуць інструменталісты — кіраўнікі цэхавых аркестраў.

Сярод слухачоў народнай школы члены брыгад камуністычнай працы, інжынеры і спецыялісты прадпрыемства. Выкладаюць у школе настаўнікі вячэрняй музычнай школы для дарослых.

ТЭАТРАЛЬНЫЯ ПРЭМ'ЕРЫ

□ На сцэне Кіеўскага тэатра музычнай камедыі адбылася прэм'ера класічнай оперы «Перыкола» Афенбаха.

□ Кіравaградскі дзяржаўны ўкраінскі музычна-драматычны тэатр імя М. Крапіўніцкага паказаў новую работу, камедыю А. Сафронава «Кухарка замужам».

□ Новая лірычная драма І. Дранава «Дарогі, дарогі!..» пастаўлена ў Арцёмаўскім музычна-драматычным тэатры. П'еса прысвечана жыццю сельскай моладзі.

□ Херсонскі ўкраінскі драматычны тэатр падрыхтаваў камедыю «Час любві» Б. Ласкіна.

□ Жыццю савецкіх афіцэраў прысвечана п'еса «Людзі ў шынялях» І. Рачадзі. Прэм'еру паказаў Чарнігаўскі ўкраінскі музычна-драматычны тэатр.

□ «На захадзе сонца не ўзыходзіць» — так называецца п'еса О. Багачука і А. Бойкі. Яе паставіў Валынскі абласны драматычны тэатр. Спектакль вырашае тэму вайны і міру.

□ Луганскі музычна-драматычны тэатр імя А. Астроўскага і Харкаўскі тэатр юнага гледача паказалі спектаклі па п'есе «Лявоніха на арбіце» А. Макаёнка.

□ У Нікалаеўскім драматычным тэатры імя В. Чкалава з поспехам ідзе трагедыя Ф. Шылера «Марыя Сцюарт».

НЕСПАКОЙНАЕ СЭРЦА

— Ну што, усе сабраліся? Тады будзем пачынаць. Тэма нашых сённяшніх заняткаў — роля кнігі ў камуністычным выхаванні працоўных. — Марыя Аляксандраўна пачала лекцыю...

Сваю асноўную работу бібліятэкарка Піваварчук умела спалучае з вялікай грамадскай дзейнасцю.

Ці многа можа зрабіць адзін чалавек? Не вельмі. Але калі чалавек энтузіяст у яго абавязкова з'явяцца памочнікі. За чатырнаццаць год работы Марыя Аляксандраўна згуртавала вакол бібліятэкі ўсіх аматараў кнігі, стварыла шырокі актыў чытачоў. У ліку актывістаў бібліятэкі — маладыя работніцы саўгаса, неразлучныя сяброўкі Надзя Дацэнка і Вольга Касцяневіч, заатэхнік Лілія Місюкевіч, пенсіянер Іван Іванавіч Розін, школьнікі Данута Фінкоўская, Грыша Ідэльчык, Яраслаў Мэт.

Работа актывістаў ніколі не была б такая плённая, калі б Марыя Піваварчук не клапацілася аб іх вучобе. Так узнікла прапанова стварыць пры бібліятэцы школу грамадскіх прафесій. М. Піваварчук назвала яе гуртком грамадскіх прапагандыстаў кнігі. У складзе гуртка — маладыя рабочыя саўгаса школьнікі старэйшых класаў — усяго 16 чалавек.

Мэта гуртка — даць актывістам асноўныя веды па бібліятэчнай справе, навучыць, як правесці гутарку аб кнізе, падрыхтаваць бібліяграфічны агляд, арганізаваць дыспут, канферэнцыю чытачоў. Пасля заканчэння заняткаў і здачы экзаменаў члены гуртка атрымаюць ад райкома камсамола пасведчанне «Грамадскі прапагандыст кнігі». Вось тэмы некаторых лекцый, якія праслухалі актывісты: «Аб задачах бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва Гальшанскага сельсавета», «Агульнае знаёмства з расстаноўкай кніжнага фонду пры адкрытым доступе». Гэта тэорыя. А вось і практычныя заняткі. З бібліятэкі вырашылі выкінуць усім абрыдлы бар'ер. Цяпер чытачы маюць свабодны доступ да кніжных паліц. А хутка члены гуртка грамадскіх прапагандыстаў кнігі пачалі самастойна расстаўляць кнігі, афармляць бібліятэчныя плакаты.

Калі ж перад бібліятэкай была пастаўлена задача — дамагчыся, каб кнігі чыталі ў кожным двары, Часлава Ракоўская Надзя Дацэнка, Вольга Касцяневіч, Яраслаў Мэт і іншыя члены гуртка сталі першымі кніганошамі. З кнігамі ў руках яны заходзілі ў кожны дом. Іншы раз тут жа праводзіліся гучныя чытанні. У бібліятэку пачалі прыходзіць новыя чытачы.

Электрык М. Тамашэвіч не быў чытачом бібліятэкі. З гутаркі з ім Н. Дацэнка даведалася, што ён цікавіцца літаратурай аб Вялікай Айчыннай вайне. У наступны раз яна прынесла яму кнігу С. Смірнова «У пошуках герояў Брэсцкай крэпасці». Цяпер М. Тамашэвіч і яго жонка бяруць кнігі ў бібліятэцы.

Калі В. Касцяневіч прапанавала Кацярыне Сняжко запісацца ў бібліятэку, жанчына ёй адказала:

— Не давялося мне, дачушка, навучыцца грамаце. Не такі быў час, калі я расла і гадавалася.

Шчырая гутарка са старой жанчынай моцна ўзрушыла камсамолку. Вольга вырашыла часцей прыходзіць да яе і чытаць кнігі.

Многае далі для актывістаў заняткі ў гуртку грамадскіх прапагандыстаў кнігі. Цяпер яны ўмеюць запісаць у бібліятэку новага чытача, падабраць яму неабходную літаратуру, арганізаваць абмеркаванне кнігі. Таму нікога не здзівіла, калі на адным з камсамольскіх сходаў выбралі грамадскага намесніка загадчыцы бібліятэкі і грамадскіх бібліятэкараў.

Першым грамадскім намеснікам была прызначана дзесяцікласніца Ч. Ракоўская, якая ўсёй душой палюбіла бібліятэчную работу. Цяпер яна студэнтка першага курса бібліятэчнага факультэта Мінскага педагагічнага інстытута імя М. Горкага. Яе замяніла работніца саўгаса камсамолка Н. Дацэнка, якая, дарэчы, таксама марыць паступіць вучыцца на бібліятэчны факультэт. Грамадскімі бібліятэкарамі з'яўляюцца Галіна Стрыеўская, Вольга Касцяневіч, Іван Троцкі і іншыя — усяго дзевяць чалавек...

І калі Марыі Аляксандраўне трэба пачытаць на ферме якую-небудзь брашуру ці пайсці ў брыгаду, або калі яе выклікаюць у раён ці вобласць (а выклікаюць, на жаль, надта часта), бібліятэка не закрываецца — там працуюць актывісты.

Цікавая работа вядзецца ў бібліятэцы з юнымі чытачамі. У чытальнай зале школьнікі старэйшых класаў арганізуюць для сваіх малодшых таварышаў гучныя чытанні і абмеркаванні найбольш цікавых кніг. Па ініцыятыве Марыі Аляксандраўны ў бібліятэцы створаны цімураўскі атрад. Цімураўцы ўзялі шэфства над старымі адзінокімі людзьмі — Карыбскай, Супрановічам, Волкавым, акружылі іх увагай: насілі для іх ваду, пілавалі і секлі дровы, мылі падлогу.

Шмат цікавых спраў зроблена ў бібліятэцы рукамі актывістаў. Амаль чатыры месяцы не працавала летась Марыя Аляксандраўна: здавала дзяржаўныя экзамены ў інстытуце, пасля пайшла ў чарговы адпачынак.

Раз у тыдзень хто-небудзь з актывістаў, членаў гуртка грамадскіх прапагандыстаў кнігі, займаў месца за рабочым сталом бібліятэкара.

Вялікія планы ў бібліятэкі на сёлетні год: дамагчыся, каб кнігу чытаў кожны жыхар, стварыць пры бібліятэцы літаратурны гурток. І верыш, што ўсе іх планы абавязкова будуць выкананы, бо гэта планы не толькі бібліятэкара-энтузіяста, а ўсіх актывістаў.

К. САНЬКО.

Вёска Гальшаны, Ашмянскі раён.

Падзеі, факты, навіны

□ На «Гомсельмашы» падведзены вынікі конкурсу на лепшыя апавяданне, нарыс, верш, малюнак і фотаздымак. За час конкурсу ад камбайнабудаўнікоў у рэдакцыю заводскай шматтыражкі «Сельмашавец» паступіла многа цікавых матэрыялаў. Лепшыя з іх былі надрукаваны ў газеце.

Прэміямі адзначаны апавяданні намесніка начальніка ліцейнага цэха шэрага чыгуну Ул. Кіпенкі, вершы майстра рамонтна-механічнага цэха М. Буткевіча, малюнкі наладчыка малярнага абсталявання М. Міхайлава, фотаздымкі токара механа-зборачнага цэха М. Худалеева і шэраг іншых работ.

В. СЯМЕНАЎ.

□ Самадзейны ансамбль песні і танца створан пры Палацы культуры ўпраўлення мясцовай прамысловасці ў Віцебску. Яго ўдзельнікамі з'яўляюцца каля ста рабочых, служачых, студэнтаў абласнога цэнтра. Ансамбль рыхтуе першую вялікую канцэртную праграму.

ФІЛЬМЫ Ў КРАСАВІКУ

СМЕЛЫЯ, таленавітыя, бясстрашныя, узброеныя ведамі, фантазіяй і марай людзі штурмуюць космас. Савецкім касманаўтам, самым першым з тых, хто смела рынуўся ў свет цішыні, таямніц і нечаканасцей космасу, прысвячаецца новая мастацкая кінааповесць «Самыя першыя», створаная на кінастудыі «Ленфільм».

...Сяргей Сазонаў быў лётчыкам-выпрабавальнікам. Ён любіў сваю прафесію і не чакаў у бліжэйшы час ніякіх змен у сваім жыцці. Але аднойчы...

Ролю Сазонава ў фільме выконвае І. Пушкароў. Гэта малады акцёр, выпускнік Тэатральнага вучылішча імя Шчэпкіна. Нядаўна мы бачылі яго ў адной з цэнтральных роляў у карціне «А калі гэта каханне?» Жонку Сяргея Сазонава Наташу іграе Ніна Дробышава, артыстка Ленінградскага тэатра юнага гледача, знаёмая па фільму «Чыстае неба», у якім яна выконвала ролю Сашы Львовай.

...Алёнка — дзесяцігадовая дасціпная дзяўчынка. Жыве яна ў далёкім стэпавым калгасе. Алёнка едзе вучыцца ў раённы цэнтр. Ёй крыху сумна: яна пакідае родны калгас. Але сумаваць ёй прыйшлося нядоўга: цікавыя натрапіліся ёй спадарожнікі. Яны расказвалі розныя цікавыя гісторыі са свайго жыцця. Што гэта за гісторыі — гледачы даведаюцца, прагледзеўшы каляровую мастацкую кінааповесць «Алёнка», прысвечаную людзям, якія асвойваюць цаліну.

З цікавасцю будзе прагледжана мастацкая кінакарціна «Наша вуліца» вытворчасці кінастудыі «Азербайджанфільм», у цэнтры якой — лёс дзяўчынкі, што трапіла на чужыну і пасля цяжкіх выпрабаванняў вярнулася на Радзіму.

Пра станаўленне характару школьніка расказвае кінафільм «Старажыл», створаны рэжысёрам І. Хамраевым на кінастудыі «Ленфільм» па сцэнарыю Н. Гіпіуса.

Хвалюючую кінааповесць з гісторыі рэвалюцыйнай барацьбы сялянскіх мас у Грузіі — «Кастры гараць» (па матывах твораў Р. Гветадзе) выпускае на экраны рэспублікі кінастудыя «Грузія-фільм».

З зарубежных фільмаў цікавасць мае каляровая кітайская кінакарціна «Не Эр», прысвечаная апошнім пяці гадам жыцця слаўнага сына кітайскага народа кампазітара Не Эра.

У красавіку на экранах рэспублікі будуць дэманстравацца таксама зарубежныя кінафільмы «За даляглядам» (Балгарыя), «Адным летнім днём» (ГДР), «Гордасць» (Румынія), «Даносчыкі» (Чэхаславакія), «Трагічнае паляванне» (Італія), «Экстраны выклік» (Англія), «Клятва маці» (Грэцыя), «Сведка абвінавачання» (ЗША) і інш.

«Старажыл».

«Кастры гараць».

«Самыя першыя».

НА ЗЯМЛІ СЯБРОЎ

ЁН ВАЛОДАЕ 18 МОВАМІ

Знайсці ў Будапешце 18-гадовага юнака Іштвана Дабі зусім някцяжка. Пра яго чулі тут многія. Некалькі тэлефонных званкоў, і на другім канцы провада перапытваюць:

— Вам Іштвана Дабі? Таго, што ведае 18 моваў?..

Тут памылкі няма. Менавіта таму і атрымаў у венгерскай сталіцы вядомасць учарашні вучань, цяпер служачы знешнегандлёвага прадпрыемства цяжкай прамысловасці Іштван Дабі. Больш дакладна кажучы, ён стаў вядомы тым, што авалодаў 18 мовамі ўсяго толькі за восем год.

Каб пазнаёміцца з «сакрэтамі» Дабі ў вывучэнні моваў, дамаўляемся з ім пра сустрэчу. Гутарка, зразумела, вядзецца на рускай мове. Гэта першая з замежных моваў, з якой пазнаёміўся Іштван Дабі. Было гэта тады, калі ён пачаў вучыцца. Усе школьныя прадметы даваліся яму з незвычайнай лёгкасцю, і таму ніхто ў школе не здзівіўся, што ён хутчэй за сваіх аднакласнікаў пачаў гаварыць па-руску. Здзіўленне з'явілася крыху пазней, калі Іштван Дабі раптам загаварыў у школе па-нямецку. Гэта было тым больш незвычайна, што нічыёй дапамогаю ў вывучэнні гэтай мовы ён не карыстаўся. Не было тут і ўплыву сям'і. Бацькі Іштвана — простыя рабочыя людзі, замежнымі мовамі не валодаюць. У распараджэнні хлопчыка былі толькі слоўнікі і падручнікі. Аднак тое, што адбылося ў школе, аказалася толькі сціплым пачаткам. Па-сапраўднаму выдатныя лінгвістычныя здольнасці праявіліся ў Іштвана Дабі ў гімназіі. Там ён разам з абавязковай лацінскай мовай самастойна вывучыў англійскую і французскую.

Метад вывучэння моваў, якім ён карыстаецца і цяпер, своеасаблівы. Спачатку Іштван Дабі вывучае па слоўніку каля паўтары тысячы найбольш пашыраных слоў і знаёміцца з важнейшымі граматычнымі правіламі. На гэта ідзе не больш паўтара месяца. З атрыманым слоўнікавым запасам ён прыступае да чытання літаратуры ў арыгінале. Першай рускай кнігай, напрыклад, для Іштвана Дабі былі «Мёртвыя душы» Гогаля. Па ёй вывучыў ён сваю першую замежную мову.

У другім класе гімназіі пасля авалодання славацкай, польскай і балгарскай мовамі ён прыступіў да вывучэння мовы хіндзі, маючы адзіны дапаможнік — хіндзі-рускі слоўнік з кароткім граматычным даведнікам. Праз месяц пасля пачатку вывучэння ён піша ўжо на мове хіндзі пісьмо аўтару слоўніка прафесару В. М. Бяскроўнаму. У адказе, атрыманым Іштванам Дабі з Масквы, прафесар павіншаваў яго з вялікімі поспехамі. З таго часу паміж юнаком з Будапешта і савецкім лінгвістам пачалася перапіска. Хутка моўныя веды Іштвана Дабі зноў папоўніліся. Ён пачаў гаварыць па-іспанску і па-фінску. У апошні час Іштван займаўся вывучэннем усходніх моваў. За арабскай паследавала мова урду, за турэцкай — японская і бенгалі. Апошняй, 18-й замежнай мовай, якою авалодаў Дабі, была в'етнамская.

Вядома, не на ўсіх мовах таленавіты юнак можа размаўляць свабодна. Дае сябе знаць адсутнасць моўнай практыкі. Бо яму нават і бачыць не даводзілася прадстаўнікоў некаторых нацыянальнасцей, мовaю якіх ён авалодаў. Але на кожнай з іх ён упэўнена чытае, піша, робіць пераклады.

Кватэра Іштвана Дабі ў ціхім будапешцкім раёне. Мноства літаратуры ў шафах і на паліцах дапаўняе вялікія пачкі пісем са штэмпелямі ўсіх частак свету. Перапіска Іштвана вельмі вялікая. Бываюць дні, калі пошта дастаўляе яму па два дзесяткі пісем. З 60 сябрамі з 40 краін свету ён абменьваецца пісьмамі пастаянна. У той дзень, калі мы гутарылі з Дабі, у яго ляжаў гатовы да адпраўкі пачак пісем. Яны адрасаваны ў Індыю і Данію, у В'етнам і ГДР, Польшчу і Югаславію. Сярод іх аказаліся і канверты з рускімі адрасамі: Людміле Смірновай са Свярдлоўска, Вользе Лапатухінай з Руставелі, Зенонасу Ганчаласу з Каўнаса.

— Пісаць пісьмы сваім зарубежным сябрам на іх мовах — мой любімы занятак, — гаворыць Іштван Дабі.

РАБОЧЫЯ — АРТЫСТЫ НАРОДНЫХ ТЭАТРАЎ

«Людзі, якія маўчаць» — так называецца новая сучасная румынская драма, што паказвае гады тэрору, якія папярэднічалі вызваленню Румыніі ад фашысцкага прыгнёту. Гэты спектакль пастаўлен нядаўна адкрытым у Бухарэсце Народным тэатрам.

Народныя тэатры — гэта новая форма тэатральнага руху ў Румынскай Народнай Рэспубліцы. Арганізаваныя з найбольш таленавітых удзельнікаў мастацкай самадзейнасці, калектывы народных тэатраў заваёўваюць трывалае месца сярод іншых драматычных калектываў краіны. Жыхары Бухарэста ахвотна наведваюць спектаклі новых тэатраў. Гэта і зразумела: яны хочуць убачыць у вобразах герояў п'ес поспех сваіх сяброў па працы і на сцэне — таварышаў па мастацкай самадзейнасці. Бо многія з гледачоў самі «артысты» — у краіне налічваецца амаль 10 тысяч драматычных гурткоў, у якіх удзельнічаюць каля 150 тысяч рабочых заводаў і фабрык, шахт і будоўляў, суднаверфяў, працаўнікоў дзяржгаспадарак, студэнтаў. Удасканаленню майстэрства, выяўленню талентаў дапамагаюць рэжысёры і мастацкія кіраўнікі, якія прыйшлі з прафесіянальных тэатраў.

Народным тэатрам прадастаўлены новыя памяшканні з добра абсталяванымі сцэнамі, выдатнымі фае і з вялікім густам аздобленымі глядзельнымі заламі.

В'ЕТНАМЦЫ ВЫВУЧАЮЦЬ РУСКУЮ МОВУ

Калі вам пашанцуе апынуцца па той ці іншай прычыне ў Ханоі і прайсціся па яго вуліцах, не здзіўляйцеся, калі да вас падыдзе незнаёмы юнак ці дзяўчына і на ломанай рускай мове скажа: «Добры дзень, як жывяце?» Гэта значыць, што яны вывучаюць рускую мову і хочуць паказаць гэта савецкім таварышам.

Імкненне ў Дэмакратычнай Рэспубліцы В'етнам да рускай мовы вялікае. Яе вывучаюць тысячы людзей у інстытутах і школах, на спецыяльных курсах і самастойна. Вялікая заслуга ў гэтым Таварыства в'етнама-савецкай дружбы, якое шмат робіць для папулярызацыі рускай і савецкай літаратуры, музыкі, мастацтва, рускай мовы.

Па ініцыятыве Таварыства ва ўсіх буйных гарадах краіны арганізаваны гурткі і школы па вывучэнню рускай мовы. У Ханоі тром такім школам, у якіх заняткі вядуцца ў нерабочы час, прысвоена імя Юрыя Гагарына, Германа Цітова і Валянціны Гаганавай. Усяго ў школах Ханоя вывучае рускую мову больш пяці тысяч чалавек.

ТАСС.

«БАХЧЫСАРАЙСКІ ФАНТАН» У ЛОДЗІ

«Бахчысарайскі фантан» —адзін з папулярнейшых балетаў нашага часу — пастаўлен Лодзінскім оперным тэатрам у сувязі са 125 гадавінай з дня смерці А. С. Пушкіна.

Балет Б. Асаф'ева — першы самастойны балетны спектакль, паказаны калектывам лодзінскай оперы. Аўтарам сцэнічнай перапрацоўкі (лібрэта М. Волкава), пастаноўшчыкам, харэографам і выканаўцам галоўнай ролі хана Гірэя з'яўляецца вядомы польскі танцоўшчык Фелікс Парнел.

Дэкарацыі Баляслава Камыкоўскага простыя і сціплыя, аднак вельмі ўдала падкрэсліваюць галоўныя моманты спектакля.

Марыя Лапінская ў ролі Марыі і Крысціна Залеўская ў ролі Зарэмы, а таксама Уладзімір Трачэўскі ў ролі Нураля паказалі сябе танцорамі высокага класа.

Часопіс «Польскі агляд».

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР і Магілёўскае аддзяленне СП БССР выказваюць глыбокае спачуванне пісьменніку Усікаву Якубу Кірылавічу з прычыны напаткаўшага яго гора — смерці бацькі.